

**Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh National Pedagogical University**

**БАНК ИННОВАЦИОННЫХ ИДЕЙ
на основе Action Research**

**ИРН: AP14872311 «Теория и технология развития исследовательской
активности преподавателей вуза на основе интеграции в практику
неформальных форм исследований как Action Research»**

Алматы, 2024

Банк инновационных идей подготовлен на основе тесного сотрудничества исполнителей проекта ИРН: АР14872311 «Теория и технология развития исследовательской активности преподавателей вуза на основе интеграции в практику неформальных форм исследований как Action Research» и учителей НИШ ХБН г.Алматы

Банк инновационных идей. Сборник результатов Action Research учителей НИШ ХБН г.Алматы и молодых исследователей КазНПУ имени Абая. Серия 1. - Алматы. КазНПУ им.Абая, НИШ ХБН г.Алматы. – 45 стр. Авторы-составители Берикханова А.Е., Байдильдинова Д.К.

СОДЕРЖАНИЕ

	Введение	4
1	Байдильдинова Д.К. Мәтінмен жұмыс арқылы оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту.	6
2	Муратбекова Н.Т., Хадесова Ж.Е., Жомартова А.К., Амирова Диана С., Сулейменкулов Ж.Д. Развитие навыков безопасного поведения учащихся через моделирование ситуативных заданий	9
3	Алмабекова Г.А. Химия пәнінде жобаға негізделген оқытуды жүзеге асыру	15
4	Мукашова Ж.К. Зерттеп оқу әдісі арқылы оқушылардың мәтін тілін талдау дағдысын дамыту	18
5	Иманбекова Н.Н., Иманбекова А.Н. Әдеби үстел ойындары арқылы оқушылардың зерттеушілік дағдыларын дамыту	22
6	Байжуманова А.Ж., Искакова Р.А. Саралаудың күрделендіру және креативтілік принциптері арқылы оқушылардың жазба жұмысын қалай жақсартуға болады?	25
7	Искакова Р.А. «STEAM» сабақ арқылы оқушылардың зерттеушілік қабілеттерін дамыту	28
8	Таубалдиева А.Т. Қазақ тілі сабақтарында PBL әдісін қолдану арқылы 8Т2 сынып оқушыларының талдау дағдысын жетілдіру	32
9	Райымбекова И.Қ. Өндірістік экология пәнін оқытуда CASE-STUDY тәсілін қолданудың студенттердің зерттеу құзіреттілігін қалыптастыруға әсері	35
10	Мұратқалиұлы А. «Мектеп оқушыларының белтемірге (турникке) тартылуын дамыту»	39
11	Акешеев А.И. «Қандай жаттығулар арқылы оқушылардың иық белдеуіндегі күшті жетілдіру тиімді болып табылады?»	42
12	Заключение	46

ВВЕДЕНИЕ

Ключевая идея и практическая ценность Action Research заключается в том, что за циклический период завершения исследования накапливаются инновационные идеи у преподавателей по эффективному решению актуальных педагогических проблем. Данные идеи служат хорошей ресурсной базой для создания **банка инновационных идей** образовательного учреждения. Создание банка инновационных идей на базе каждого университета, школы, или других образовательных организаций способствует активной коллаборации и обмену опытом педагогов по идентичным проблемам. Такая платформа открывает новые возможности для коллаборативного исследования и разработки новых подходов к решению институциональных задач организации.

Являясь неформальным исследованием Action Research, сочетает в себе преобразующий потенциал, основанный на рефлексивном подходе педагогов-исследователей.

К основным **характеристикам банка инновационных идей** относятся:

- Коллаборация преподавателей-исследователей для осуществления конструктивных интервенций с целью изменения практики.

- Привлечение к участию студентов, магистрантов как индикаторов и главных оценщиков эффективности внедряемых инноваций, как соисследователей и соавторов изменений.

- Синтез инновационных идей и эффективных технологий по решению педагогических проблем в рамках общедоступной платформы или ресурсного центра.

- Открытость и прозрачность проведенных исследований Action Research, представление уникальных решений, успешных кейсов, методик, техник и технологий на основе учета фактических данных в реальных условиях организации образования.

- Исследование для изменения реальных условий, для повышения качества преподавания, для улучшения исследовательской культуры организации образования.

- Гибкость и цикличность Action Research для постоянного совершенствования практики на основе планирования, действия, наблюдения, рефлексии, корректировки, а также адаптация под реальные потребности практики.

- Холократичность Action Research, что подразумевает систему управления, отличной от традиционных иерархических уровней, где все решения принимаются только руководителями организаций. Вместо этого в Action Research отсутствует жесткая вертикальная структура руководства, а наоборот, преобладает равномерное распределение полномочий, ролей и ответственности между всеми исследователями для достижения общих целей исследования.

Для того чтобы пользователям было легче знакомиться и инновационными идеями, необходимо правильно структурировать представление самих успешных идей. Данная структура может быть представлена следующими элементами: описание проблемы исследования, предложение решения данной проблемы, описание методов исследования, описание достигнутых результатов, рефлексия по возможным затруднениям и оптимизации Action Research, предложения по дальнейшим исследованиям. Комплекс этих элементов визуально представлен на рисунке 1.

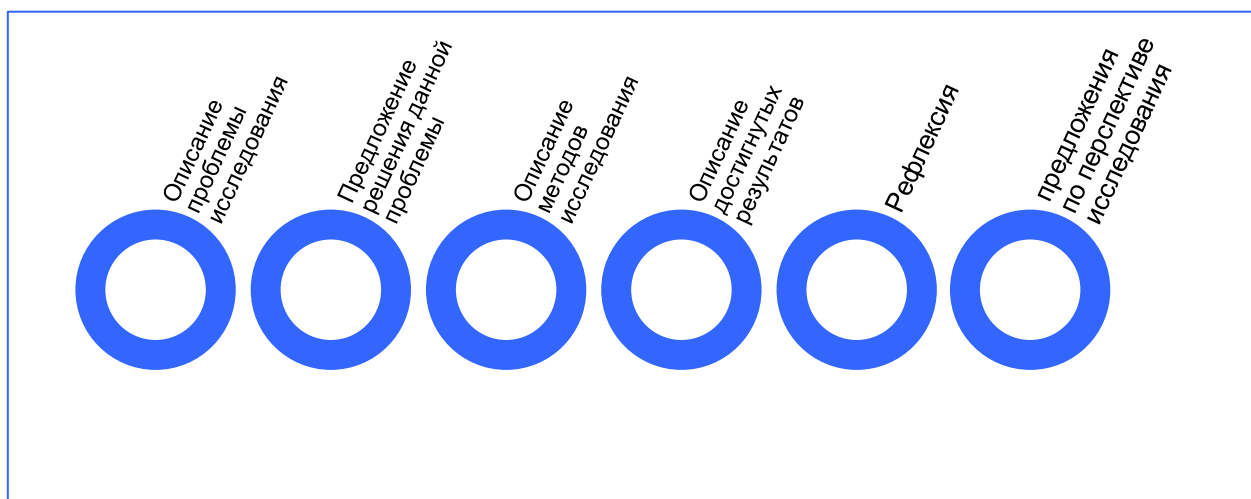

Рисунок 1 – Структура банка инновационных идей по Action Research

Итак, банк инновационных идей способствует молодым преподавателям, исследователям работать вместе, исследовать вместе на реальных условиях, с фактическими данными для изменения и улучшения качества образования. Такой подход усиливает интеграцию педагогической науки и педагогической практики. Пользователи банка идей могут использовать готовые методы и техники исследований в решении аналогичных проблем в собственной практике. При этом требуется творческий подход на основе критического мышления, без ущемления прав исследователей или авторов идей, ссылка на сайт или платформу банка может способствовать избежанию таких негативных нюансов.

Также необходимо подчеркнуть мультидисциплинарность, кросс-дисциплинарность и многопрофильность банка инновационных идей. Пользователями такого банка могут быть преподаватели вузов, молодые ученые, докторанты, магистранты, а также учителя-практики, стремящиеся повысить свою квалификацию как педагог-исследователь. Для руководителей организаций образования, экспертов и тренеров в области повышения квалификации банк инновационных идей является необходимой платформой для определения эффективных подходов к решению педагогических проблем, основанных на научно-исследовательской коллаборации исследователей-единомышленников.

МӘТІНМЕН ЖҰМЫС АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУ

Мәселенің сипаттамасы. «Мәтінмен жұмыс 9-сынып оқушыларының шығармашылық қабілеттерін дамытуға қалай әсер етеді?»

Шешімін ұсыну. Оқу барысында пән мұғалімдері, мектеп психологі, кураторлармен сынып бойынша әңгіме жүргізіледі. Жинақталған мәліметтерге жүгінсек, оқу сауаттылығы бойынша қиындықтар бұл оқушыларда тарих, география, биология сияқты пәндерде де байқалатыны анықталды. Кедергілерді анықтау және жеңу мақсатында фокус-топпен (оқушылардан) сауалнама алынды. Біріншіден, мәтіндерге арналған тапсырмаларды орындауға әсер ететін негізгі факторлар зерттелді және оқушылардың жауаптары бір типті болды, ал мәтінді оқу кезінде деректерді талдау және түсіндіру қажет болды. Екіншіден, сабақ барысында жүйелі түрде қолданылған мәтінге дейінгі, мәтінмен, мәтіннен кейінгі тапсырмалар тексеріліп, жұмыстың тиімділігі анықталды. Сабақ барысында ойын элементтерін, болжау, диалог, сыни тұрғыдан ойлаудың «Қарлы кесек», «Инсерт», «Swot-талдау», «ПОПС», «Миға шабуыл», «Ыстық орындық», «Жуан және жіңішке сұрақтар», «Фишбоун» т.б. әдістерін қолдандық.

Зерттеу әдістері. Сауалнама, сұхбат, студенттің өзін-өзі бағалау парағы, студент портфолиосын және диагностикалық картасын зерттеу, жауап парақтары, бақылау парақтары.

Нәтижелер және рефлексия. Зерттеу біз ұсынған гипотезаны растауға және келесі қорытындыларды жасауға мүмкіндік берді:

1. Теориялық талдау мұғалімдердің кәсіби және тұлғалық дамуы мәселесі психологиялық-педагогикалық әдебиеттерде жеткілікті түрде кеңінен зерттелетінін көрсетті. Педагогтер мен психологтер «әрекеттегі зерттеудің» мәні мен құрылымын зерттей отырып, әдістің мәні зерттеуге қатысушылардың өздері проблеманы анықтап, оны шешу жолдарын бірлесіп табуында екенін анықтайды.

2. Зерттеу жұмысының барысын қадағалайтын және бірлесіп жоспарлайтын, проблемалық іс-әрекеттерді жүргізетін, өз ойларының нәтижесін ой елегінен өткізетін мұғалімдер тобы. Олар зерттеу гипотезасына қол жеткізу және нақты мәселелерді шешу үшін өз тәжірибесіне түзетулер енгізіп, өздерінің педагогикалық тәжірибесін жетілдіруге үлес қосады.

3. Бірлескен жоспарлау, оқыту, бақылау және мәліметтерді интерпретациялау мұғалім тәжірибесін жақсартуға және мұғалімдердің кәсіби шеберлігін арттыруға ықпал етеді. Мұндай ынтымақтастық барлық

қатысушыларға кәсіби деңгейін көтеруге, тәжірибе алмасуға, идеяларын жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Осылайша, зерттеу процесін іс-әрекетте ұйымдастыру бірқатар артықшылықтарға ие, олардың арасында мыналарды атап өтуге болады:

- мұғалімдердің кәсіби қоғамдастығын құру;
- өз идеяларын жүзеге асыру, әркімнің идеясын бағалай білу, басқалардың пікірін тыңдау;
- жұмыстағы кемшіліктерді көре білу және достық қарым-қатынаста түзетулер енгізу;
- өз ойларын жеткізе білу және өз жұмысына рефлексия жасау;
- айналаңыздағы адамдарға және айналаңыздағы әлемге оң көзқараста болу;
- әріптестермен, оқушылармен, ата-аналармен қарым-қатынас орнату;
- балалардың жеке ерекшеліктерін, қызығушылықтары мен тілектерін ескере білу;
- өз жұмысыңыз туралы сыни тұрғыдан ойлаңыз: жұмысыңыздың жағымды және жағымсыз жақтарын айқындау;
- оқыту дағдыларын жетілдіру мақсатында тәжірибе алмасу, жаңа әдістемелер мен оқыту әдістерін зерделеу;
- идеяларды шындыққа айналдыру, әріптестермен соңғы технологиялар мен жаңа әдістерді талқылау;
- әріптестер мен оқушыларды бірлесіп жұмыс істеуге ынталандыру;
- көшбасшылық және басқарушылық қасиеттерді дамыту.

Зерттеу перспективасы бойынша ұсыныстар.

Эксперименттік жұмыстың нәтижелерін қорытындылай отырып, келесі ұсыныстарды енгізуге болады:

1. Логикалық ойлаудың бірізді қалыптасуына мүмкіндік беру.
2. Тіл бірліктерін функционалдық тұрғыдан танып-білу.
3. Жаңашыл ұстаздардың еңбектерімен танысу, үздік тәжірибені қолдану.
4. Педагогикалық іс-әрекеттің аралық және соңғы нәтижелерін зерделеу, жинақталған мәліметтерді интерпретациялау.
5. Іс-әрекеттегі зерттеу арқылы кәсіби біліктілікті арттыру.
6. Кәсіби даму негізінде оқушылардың білім сапасын арттыру.

Әдебиеттер тізімі:

1. Инструкция для учителя. Лидерство в педагогическом сообществе учителей. АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2012.
2. Исследование в действии. АОО "Назарбаев Интеллектуальные школы", Астана, 2012.

Сурет – 1.

Сурет – 2.

Муратбекова Назигуль Туганбаевна
e-mail: muratbekova_n@hbalm.nis.edu.kz

Хадесова Жанна Елемесовна
e-mail: khadessova_z@hbalm.nis.edu.kz

Жомартова Асем Касымгазыевна
e-mail: zhomartova_a@hbalm.nis.edu.kz

Амирова Диана Серикжанқызы
e-mail: damirovas202@gmail.com

Сулейменкулов Жаксыбек Далибекович
e-mail: aksaiss@mail.ru

Назарбаев Интеллектуальная школа химико-биологического
направления города Алматы

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ БЕЗОПАСНОГО ПОВЕДЕНИЯ УЧАЩИХСЯ ЧЕРЕЗ МОДЕЛИРОВАНИЕ СИТУАТИВНЫХ ЗАДАНИЙ

Характеристика проблемы. Наше исследование относится к числу важных вопросов современного общества. Почему это важно? В настоящее время растет число чрезвычайных ситуаций в стране и мире, в связи с этим повышается необходимость в развитии навыков безопасного поведения в условиях ситуации угрожающей жизни человека. Под ситуациями, угрожающих жизни учащихся, мы понимаем стрессовые ситуации, ситуации при пожарах, землетрясении, наводнении, селевые потоки и др.

Исследование представляет важность, так как в нашем обществе отмечается недостаточно серьезное отношение ко всем видам опасностей и к профилактическим мероприятиям, игнорирование и халатное отношение к тренировочным мероприятиям в школе и в обществе в целом. Нередко можно услышать выражение в обществе «Құдай сақтайды», «на всё воля Всевышнего» и тп. Однако статистические данные в стране показывают высокое количество ситуаций, приведшие к большому количеству пострадавших и жертв (пожары, опасность на шахтах и открытых карьерах, туры в Чарынский каньон и др.).

В связи с этим целью исследования было определено – развитие навыков реакции на ситуации, угрожающие жизни учащихся через моделирование ситуативных заданий на уроках и вне уроков.

Решение проблемы и методы. Исследовательская работа представляет собой серию уроков в 8 «А» классе на протяжении пяти месяцев. Урочные занятия были проведены в соответствии с утвержденным тематическим планом, который включает темы о природных явлениях, опасностях и угрозах жизни человека.

В ходе исследования использовались методы: наблюдение урока, анкетирование, моделирование ситуационных задач для развития и совершенствования навыков реагирования, входной и выходной опрос. Также в ходе исследования проводилась трансляция видеоматериалов и обсуждение

новостных событий страны о ситуациях с угрозой для жизни человека. Однако в процессе исследования наша команда столкнулась с реальным проявлением одной из опасностей, угрожающей жизни человека – землетрясениями в городе Алматы. Это положение застало школьное сообщество врасплох и внесло коррективы в дальнейшее исследование.

На завершающем этапе исследования были обнаружены впечатляющие результаты выходного опроса.

Почему наше исследование и его результаты важны?

- исследование на ментальном уровне способствует формированию осознанного восприятия учащимися ситуаций, нарушающих безопасность человека;
- моделирование ситуативных заданий на практическом уровне способствует развитию навыков реакции на ситуации, угрожающие жизни учащихся;
- способствует повышению ответственности учащихся за свою жизнь и жизнь окружающих людей;
- результаты входного и выходного опроса являются подтверждающими актуальность исследования.

Настоящее исследование ставит целью повысить уровень осознанности учащихся на ситуации, угрожающие жизни учащихся, через осведомленность о последствиях подобных ситуаций. Исследование отражает общую проблему казахстанского общества, но выход из нее видим через локальное решение на базе учеников выбранного класса.

Доказательствами исследования являются анализ диаграмм по стрессу, по входному и выходному опросам, и по проведенному после реальных и повторных землетрясений в городе Алматы.

Результаты и рефлексия. В ходе исследования мы пришли к следующим выводам:

- заметно повысилась осознанность учащихся к ситуациям, нарушающих безопасность жизни человека, что подтверждается данными выходного опроса и продуктами ситуативных заданий;
- результаты исследования показали о необходимости пересмотра взглядов школьного сообщества на профилактико-тренировочные мероприятия, довести до автоматизма навыки безопасного поведения учащихся и повысить ответственность каждого за свою жизнь и окружающих;
- учащиеся проявили навыки критического мышления при выполнении ситуативных заданий, и создали продукт своих мини-исследований в виде постеров, памяток и выступлений;
- исследование на ментальном уровне способствует формированию осознанного восприятия учащимися ситуаций, нарушающих безопасность человека;
- моделирование ситуативных заданий на практическом уровне способствует развитию навыков реакции на ситуации, угрожающие жизни учащихся;

- способствует повышению ответственности учащихся за свою жизнь и жизнь окружающих людей;
- результаты входного и выходного опроса являются подтверждающими актуальность исследования.

Таким образом, на основе проведенного исследования мы пришли к заключению о том, что применение моделирования ситуативных заданий в образовательной практике показывает значительные положительные результаты в развитии навыков безопасного поведения учащихся. Этот метод позволяет интегрировать теоретические знания с практическими навыками, что способствует лучшему усвоению материала и повышает готовность учащихся к реальным жизненным ситуациям.

Список литературы:

1. Белов С. В. Безопасность жизнедеятельности и защита окружающей среды (техносферная безопасность) / С. В. Белов. – М.: изд-во Юрайт, 2010. – 671 с.
2. Абрамова С.В., Станкевич П.В. Образование в области безопасности жизнедеятельности// Безопасность жизнедеятельности: наука, образование, практика: материалы VII Межрегиональной научно-практической конференции с международным участием (23–24 ноября 2016 г., г. Южно-Сахалинск): сборник научных статей / сост.: С. В. Абрамова, Е. Н. Бояров ; под ред.: О. А. Фёдорова, В. В. Моисеева. – Южно-Сахалинск: СахГУ, 2017. – 288 с.
3. Ханисламова Г.М., Кабиров Т.Р., Шайдуллина Ж.В. Ситуационные задания к курсу «Безопасность жизнедеятельности»: методическое пособие. – Уфа: Изд-во БГПУ, 2011. – 22 с.
4. Картавых М.А., Рубан Е.М., Веряскина М.А. Ситуационный и задачный подходы в обучении безопасности жизнедеятельности и экологии // Современные научные исследования и инновации. 2015. № 6. Ч. 5 [Электронный ресурс]. URL: <https://web.snauka.ru/issues/2015/06/56060> (дата обращения: 15.06.2024).

Рисунок 1.

Смоделированные ситуативные задания в рамках исследования

Тема: Влияние климата на жизнь и хозяйственную деятельность человека

Задача: Определить вред, причиненный здоровью и хозяйственной деятельности человека

https://www.google.com/search?q=%D0%A2%D0%B2%BD%88%BD%84%BD%85%D0%B8%ED%80%BF%D1%88%BD%8D%8C%BD%80%BD%80%BE%BD%85%BD%81%BD%83%BD%80%BD%8F%BD%80%BD%8D%8C%BD%80%BD%82%BD%81%8B&sc_ebv=294df882cae012e8sca_uhv=1&rlz=1C1GCEU_ruK21021KZ1022&e=JnRnZotubkXzWfAPycCoDqQ&#poststate=iv&vid=ciid:8a09ed46.vid:SPjPjKocgk.st:0

Задача: Трансляция видеоролика о пыльной буре, произошедшей в Алматы 23.07.2023, по итогу которой произошло несколько аварий.

Вопрос: Ваша реакция на данную ситуацию?

Задача: Трансляция видеоролика пыльной бури, случившейся в Алматы 28.03.2024. Вы стали свидетелями пыльной бури, которая произошла в Алматы в прошлом году, об этом мы обсуждали на уроке. В тот момент, когда в этом году снова случился шторм, вы стали его свидетелем.

Вопрос: Каковы были ваши действия в этой ситуации?

Рисунок 2.

Задача: Определить вред, причиненный здоровью и хозяйственной деятельности человека

Результаты исследования учащихся по заданию о пыльной буре

23.07.2023 Результаты исследования пыльных бурь

Категория	Саны
Көзімізге бұқандық	15
Үй арасында ндм. өйткені аяқаша	2
Киімеде аяқаша калтыр қалтыр	1
Үйдің астырғы ұялы	1
Жолда сақат	7
Нәпкітер тартып қалды	3

28.03.2024 Результаты исследования пыльных бурь

Категория	Саны
112-ден хабар алмақда урайық деп ақпаратпен	5
Біз дәуір негізінде а ағырларды алы	5
Адамның өміріне қайтқ қорғаныс селімі за болды	9
Қорғаныс селімі болды, селімі терізе қалмады	4
112-ден хабар алмақ және бермедім	6

Рисунок 3.

Рисунок 7

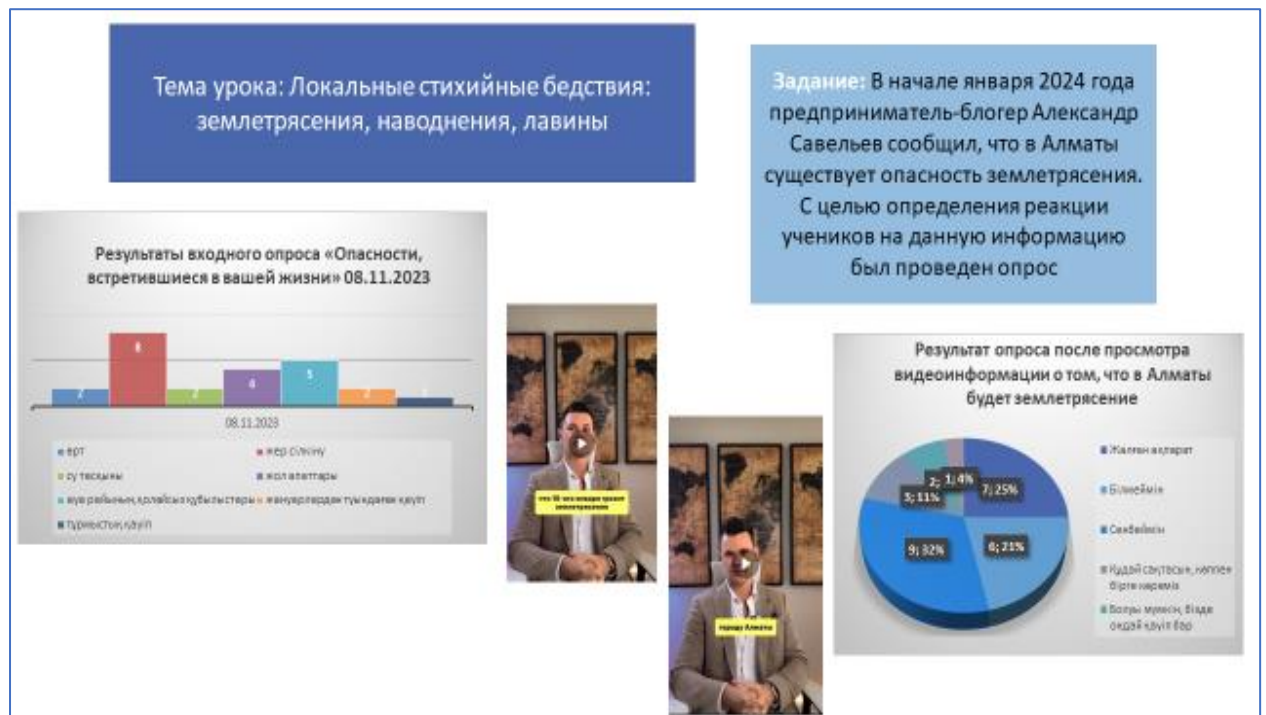

Рисунок 8

ХИМИЯ ПӘНІНДЕ ЖОБАҒА НЕГІЗДЕЛГЕН ОҚИТУДЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ

Андатпа. Бұл мақалада «Жобаға негізделген оқытуды енгізу оқушылардың тақырыпты түсінуіне қалай ықпал етеді?» деген сұрақтың жауабын іздеу үшін жүргізілген іс-әрекеттегі зерттеудің нәтижелері баяндалады. Химия пәніндегі кейбір оқу мақсаттары мәлімдемелерден сұрақтар түрінде қайта жасалды. Оқушылардың зерттеуге белсенді қатысуы, химия мазмұнын игеру деңгейі мен оқу мотивациясы талданды. Зерттеу нәтижелері 10-сынып оқушыларының тақырыпты терең түсінуіне және оқуға деген ынтасының артуына ықпал еткенін көрсетті.

Кіріспе. Қазіргі кезде білім беру саласында оқушылардың сыни ойлау, зерттеу дағдыларын дамыту ерекше назарда тұр. Жаратылыстану пәндері, соның ішінде химия пәні, тек теориялық біліммен шектелмей, оқушылардың белсенді әрекеттер арқылы түсінік қалыптастыруына жол ашуы қажет. Оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру үшін дәстүрлі әдістер жеткіліксіз болуы мүмкін, сол себепті жобаға негізделген оқыту әдісін қолдану маңызды. Бұл әдіс оқушыларды өздігінен білім алуға, топтық жұмысқа қатысуға және зерттеу жүргізуге ынталандырады.

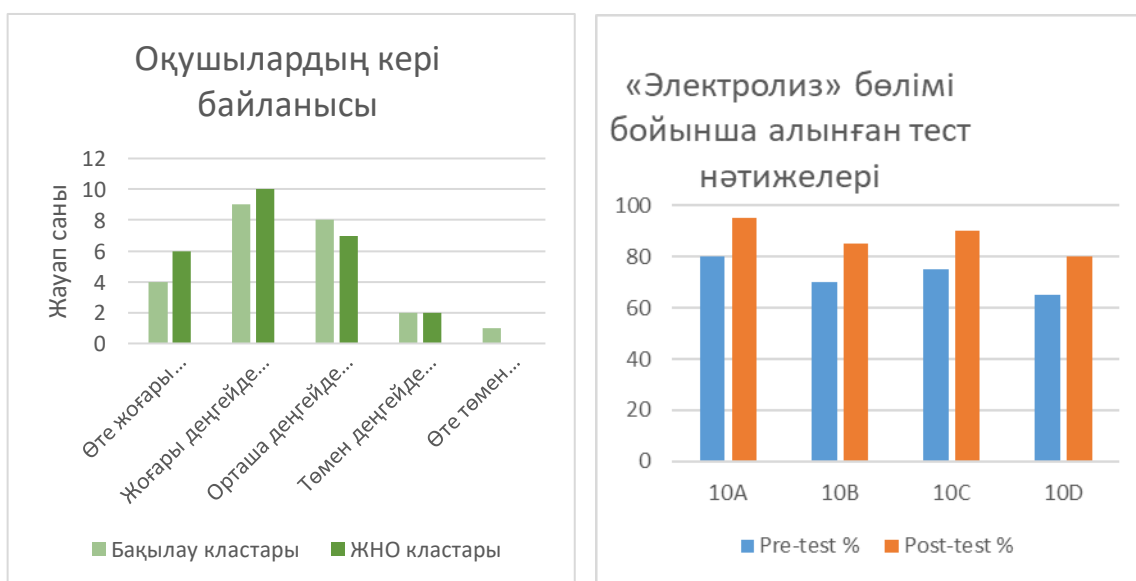
Зерттеу әдістері. Зерттеу 10-сынып оқушылары арасында жүргізілді, олар екі топқа бөлінді: бір топта дәстүрлі оқыту әдісі қолданылса, екінші топта жобаға негізделген оқыту әдісі енгізілді. Зерттеу барысы екі кезеңнен тұрды. Бірінші кезеңде оқушыларға теориялық материал ұсынылды және олардың бастапқы білім деңгейі тексерілді. Екінші кезеңде жобаға негізделген тапсырмалар беріліп, оқушылардың өз бетінше жұмыс істеуі мен зерттеу жүргізу қабілеттері бақыланды. Әрбір топ жобаға негізделген сабақтарды зерттеу үшін нақты тапсырмалар алды. Жоба барысында оқушылар электролиз тақырыбын зерттеді. Бұл тақырып оқушылардың қызығушылығын арттырып, практикалық жұмыс жасауға мүмкіндік берді. Оқушылар электролиз процесінің қалай жүзеге асатынын тәжірибелер арқылы бақылап, оны талдауға мүмкіндік алды. Зерттеудің тиімділігін анықтау үшін сабақ соңында тест тапсырмалары орындалып, олардың оқу нәтижелері мен түсінік деңгейі бағаланды.

Нәтижелер. Жобаға негізделген оқыту әдісін қолдану оқушылардың оқу нәтижелеріне айтарлықтай әсер етті. Зерттеуге қатысқан оқушылардың тест нәтижелері көрсеткендей, олардың химия пәніндегі білім деңгейі мен тақырыпты түсінуі едәуір жақсарды. Оқушылардың оқу мотивациясы да артқаны байқалды. Жобаға негізделген оқыту кезінде оқушылар өз бетінше шешім қабылдау, зерттеу жүргізу және нәтижелерді талдау қабілеттерін

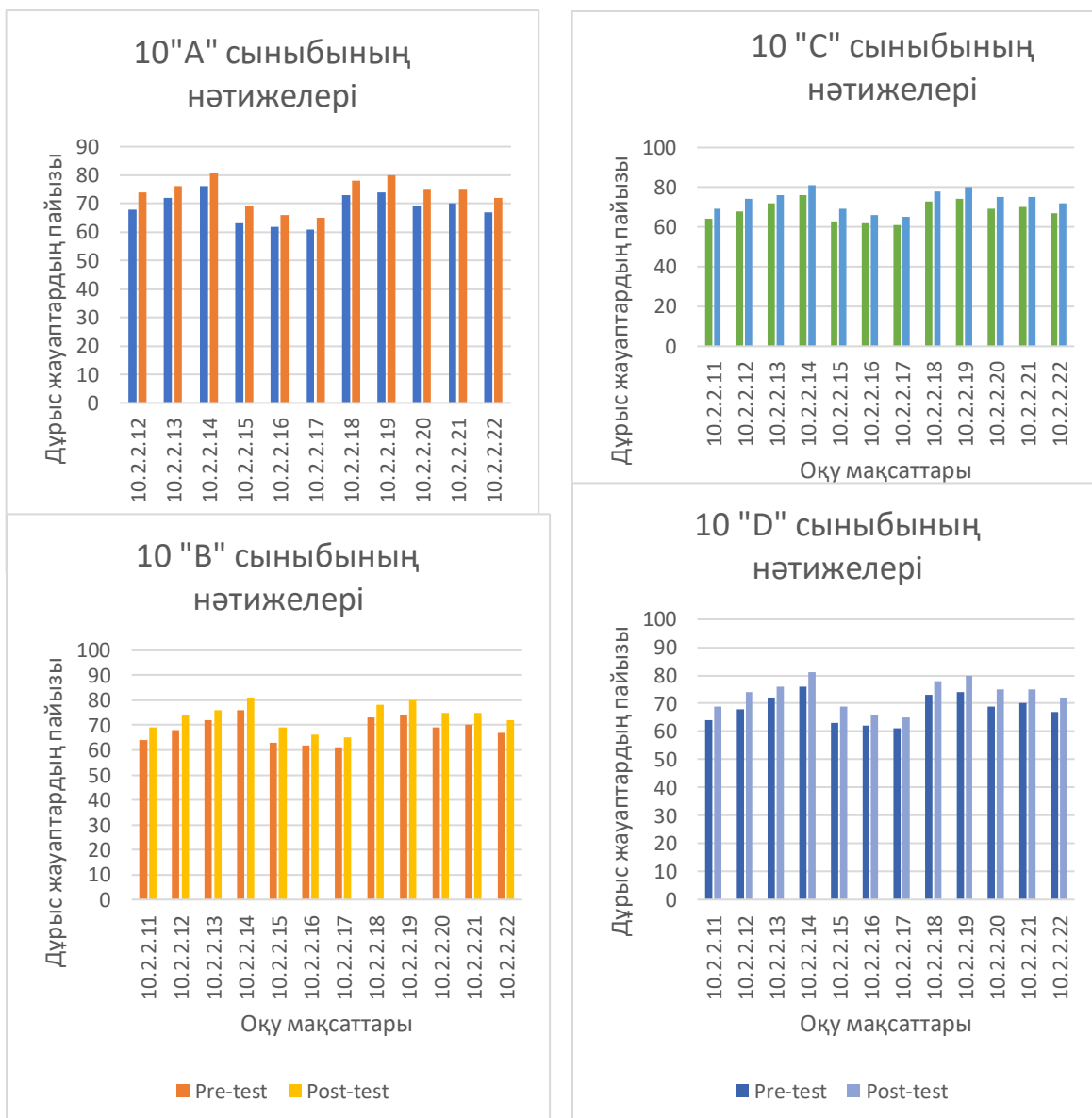
дамытты. Бұл әдіс оқушыларды тек тыңдаушы ретінде емес, білім алу процесінің белсенді қатысушысы ретінде дамытуға мүмкіндік берді. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, жобаға негізделген оқыту әдісі оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, олардың оқу үдерісіне белсенді қатысуын қамтамасыз етті. Оқушылар химия пәнінің күнделікті өмірмен байланысын тереңірек түсіне бастады және өз бетінше зерттеу жүргізуге дағдыланды.

Талдау және талқылау. Зерттеу барысында алынған мәліметтерге сүйене отырып, жобаға негізделген оқыту әдісінің оқушылардың танымдық қызметіне және оқу нәтижелеріне оң әсер ететінін анықтауға болады. Дәстүрлі оқыту әдістерімен салыстырғанда, жобаға негізделген оқыту оқушылардың оқу процесіне белсенді қатысуын және теориялық білімді тәжірибеде қолдануын ынталандырды. Бұл әдіс оқушылардың шығармашылық және зерттеушілік қабілеттерін дамытуда маңызды рөл атқарады. Сабақ барысында оқушылар өз жобаларын қорғап, талқылаулар жүргізді. Бұл олардың зерттеу дағдыларын жетілдіріп қана қоймай, өз ойларын нақты және логикалық түрде жеткізу қабілеттерін дамытты. Жоба барысында кездескен қиындықтар да оқушылардың сыни ойлауын арттырды, себебі олар мәселелерді шешу үшін түрлі әдістерді қолдануға мәжбүр болды.

Қорытынды. Жобаға негізделген оқыту әдісі оқушылардың химия пәнін тереңірек түсінуіне, зерттеу қабілеттерін дамытуға және оқу мотивациясын арттыруға үлкен ықпал етеді. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, бұл әдіс оқушылардың оқу нәтижелерін жақсартып қана қоймай, олардың сыни ойлау, зерттеу және топтық жұмыс дағдыларын дамытуға көмектесті. Болашақта жобаға негізделген оқыту әдісін одан әрі дамыту және оны басқа пәндерге енгізу арқылы оқушылардың жалпы оқу мотивациясын арттыруға болады. Бұл тәсіл оқушылардың зерттеушілік қабілеттерін дамытып қана қоймай, оларды заманауи білім беру талаптарына сай оқытуға мүмкіндік береді.

Сурет – 1.

Сурет – 2.

Әдебиеттер тізімі

1. Дьюи, Дж. (2015). Демократия и образование: Введение в философию образования. Москва: Издательство "Педагогика".
2. Блум, Б. (1956). Таксономия учебных целей. Нью-Йорк: Лонгман.
3. Кильпатрик, В.Х. (2006). Проектная методика: как это работает? Лондон: Routledge.
4. Лев Vygotsky (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press.

ЗЕРТТЕП ОҚУ ӘДІСІ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ МӘТІН ТІЛІН ТАЛДАУ ДАҒДЫСЫН ДАМЫТУ

Мәселенің сипаттамасы. «10-сынып оқушыларының мәтін тілін талдау дағдысын дамытуға зерттеп оқу әдісі қалай әсер етеді?»

Шешімін ұсыну. Оқу жылының басында 10-сынып оқушыларынан сауалнама алынды, сауалнамада оқушыларға қай дағды бойынша тапсырма орындаудан қиналады, қандай тапсырмалар орындау күрделі болып келеді деген мәселелер жөнінде сұрақтар қойылды. Нәтижесінде оқушыларға оқылым дағдысы күрделі әрі мәтін талдау қиындық тудыратыны анықталды. Оқушылардың мінез-құлық, қабілет ерекшелігін білу үшін мектеп психологі, кураторларымен арнайы кездесіп, кәсіби әңгіме жүргізілді. Сондай-ақ бұл оқушыларда қазақ тілінде жүргізілетін тарих, география пәндерінен де мәтінмен жұмыс жасағанда қиындықтар болатыны анықталды. Анықталған кедергілерді жою мақсатында зерттеу жүргізіліп, жоспар құрылды. Біріншіден, мәтін тілін талдауға арналған зерттеп оқу әдісі жан-жақты қарастырылып, ішінен оқушыларға тиімді болатын түрлері анықталды. Екіншіден, сабақ барысында жүйелі түрде қолданылып, оқушылардың тапсырмаларды орындауына оң әсер беретіні анықталды. Сабақ барысында «Проблемалық сұрақтар қою арқылы мәтін талдау», «Тақырыптық зерттеу жобалары», «Мәтіннен цитаталар арқылы дәлел іздеу», «Сыни ойлау мен дискуссия », «Рефлексия және қорытынды жасау», «Интерактивті әдістер (Кластерлер, интеллект-карта құру)», «Шығармашылық тапсырмалар» т.б. әдістерін қолдандық.

Зерттеу әдістері. Сауалнама, сұхбат, оқушылардың өзін-өзі бағалау парағы, оқушы портфолиосын және диагностикалық картасын зерттеу, жауап парақтары, бақылау парақтары.

Нәтижелер және рефлексия. Зерттеу келесі қорытындыларды жасауға мүмкіндік берді:

4. Зерттеп оқу әдісі жан-жақты қарастырылып, ішінен оқушылардың жас ерекшелігі мен қабілеттеріне сай түрлері таңдалып, әр сабақта соған байланысты тапсырмалар құрастырылып берілді, оқушылардың мәтін талдау дағдылары жақсара түсті.

5. Зерттеу жұмысын жүргізетін топ әр сабақтан кейін кездесіп, өткен сабақты талқылап, келесі сабақты жоспарлап, өз сабақ жоспарларына өзгертулер енгізіп отырды, бір-біріне сыншы дос болды.

6. Бірлесіп жоспарлаған сабақ жоспары мұғалімдердің өзара тәжірибе алмасуларына, ой-пікірлерімен бөлісіп, кәсіби тұрғыдан дами түсуіне ықпал етті. Нәтижесінде оқушылардың терең білім алуларына, мәтін тіліне талдау

жасағанда барлық оқушылардың оқу мақсатына қол жеткізе алғандарын көрсетті.

Зерттеу процесінің артықшылықтары мен кедергілері.

Артықшылықтары:

- мұғалімдер арасынан мәселесі ортақ бір топтың құрылуы;
- пікірлерімен алмасып, мәселені жан-жақты қарастырып, жұмыс жоспарын әзірлеуі;
- жұмыс жоспарының күшті және әлсіз жақтарын анықтауы;
- бірлесіп сабақ жоспарын құру және өткізу;
- бір-бірлерінің сабағына қатысып, кері байланыс беруі;
- психологпен, куратор және оқушылармен, ата-аналармен қарым-қатынас орнату;
- оқушы үнін тыңдау, сабақ жоспарына өзгеріс енгізу;

Кемшіліктері:

- оқушылардың барлығына бірдей мәтін ұсынбау, білім деңгейін ескеру;
- ойын элементтерін қосып, оқушыларды сергітіп, көңілдерін көктерту;
- оқушылардың бірлесіп жұмыс жасауын жандандыру;
- көшбасшылық және басқарушылық қасиеттерді дамыту.

Зерттеу перспективасы бойынша ұсыныстар.

Эксперименттік жұмыстың нәтижелерін қорытындылай отырып, келесі ұсыныстарды енгізуге болады:

1. Әртүрлі дереккөздерді қолдану. Оқушыларды кітаптар, мақалалар, интернет-ресурстар және энциклопедиялар сияқты әртүрлі ақпарат көздерін қолдануға бағыттаңыз. Дереккөздермен жұмыс істеу оқушыларды ақпаратты сын тұрғысынан бағалауға үйретеді.

2. Зерттеу нәтижелерін презентациялау. Оқушылар зерттеу нәтижелерін қорытындылап, оларды сынып алдында таныстыруға дайындалуы қажет. Презентация барысында олар өз ойларын дәлелдеп, сыныптастарының сұрақтарына жауап беруі маңызды.

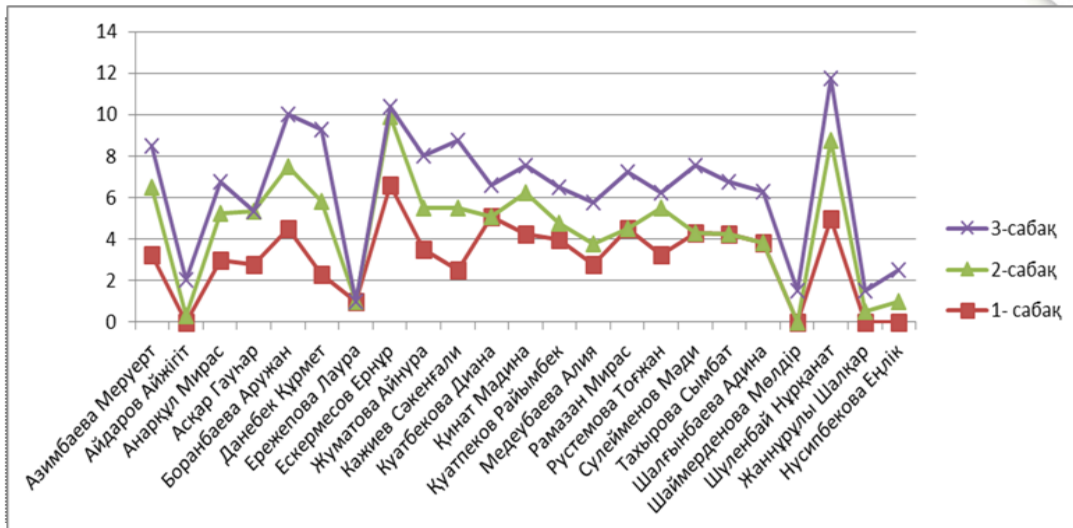
3. Дифференциацияны қолдану. Оқушылардың деңгейіне қарай тапсырмаларды бейімдеңіз. Кейбір оқушыларға күрделі мәтіндерді талдауды ұсынсаңыз, басқаларына негізгі элементтерді анықтауға көмектесіңіз. Бұл тәсіл оқушылардың қабілеттері мен қызығушылықтарын ескеруге мүмкіндік береді. Әр оқушының жеке даму траекториясын қадағалаңыз және соған сәйкес тапсырмаларды өзгертіңіз.

ОҚУШЫ ЖҰМЫСТАРЫ:

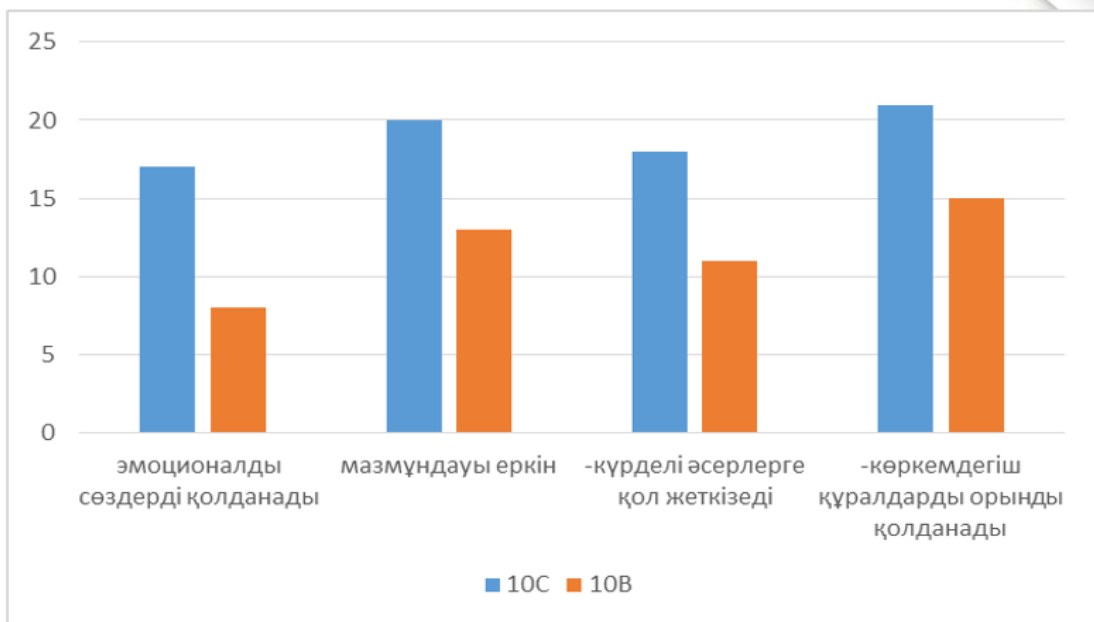
Сурет – 1.

ОҚУШЫ НЭТИЖЕСИН ҚАДАҒАЛАУ:

Сурет – 2.

БАҒАЛАУ

Сурет – 3.

Әдебиеттер тізімі

1. Исследование в действии. АОО "Назарбаев Интеллектуальные школы", Астана, 2012.
2. Лев Выготский «Мышление и речь» (сборник), 1934ж.
3. Инструкция для учителя. Лидерство в педагогическом сообществе учителей. АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2012.

Иманбекова Назира Нурхалиевна

Алматы қаласы химия-биология бағытындағы Назарбаев Зияткерлік мектебінің мұғалім-модераторы, қазақ тілі мен әдебиеті магистрі
e-mail: imanbekova_n@hbalm.nis.edu.kz

Иманбекова Айжан Нурхалиевна

Алматы қаласы физика-математика бағытындағы Назарбаев Зияткерлік мектебінің сарапшы мұғалімі, филология магистрі
e-mail: imanbekova_a@fmalm.nis.edu.kz

ӘДЕБИ ҮСТЕЛ ОЙЫНДАРЫ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК DAҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ

Мәселенің сипаттамасы. «Әдеби үстел ойындары 7-сынып оқушыларының зерттеушілік дағдыларын дамытуға қалай әсер етеді?

Шешімін ұсыну. Бұл зерттеуде бүгінгі күннің өзекті мәселелерінің бірі оқушылардың қазақ тіліндегі көркем шығармаларды оқуға деген құлшыныстарының төмендігі, оны арттырудың бір жолы әдеби үстел ойындарын жасау және оны сабақ барысында қолдану жолдары қарастырылады. Зерттеу жұмысын жүргізу барысында оқушылардың арасында көркем шығармаларды меңгерудегі қиындықтарын анықтауға қатысты сауалнама жүргізілді. Мектепте оқушылардың арасында қазақ әдебиетіндегі көркем шығармаларды неліктен оқуға қиналатындығы мен оқығаннан соң тез ұмытып кететіндері жайлы шағымдарды жиі естиміз. Сол себепті ең бірінші оқушыларда кездесетін қиындықтар мен кедергілерді шешудің тиімді жолдарына қатысты пікірлері мен көзқарастарын анықтау үшін сауалнама алынды. Сауалнамаға мектептің 7 сынып оқушыларынан жалпы саны 133 оқушы қатысты. Сауалнама нәтижесіне сәйкес әдебиет пәні бойынша білім беру бағдарламасында ұсынылған Шерхан Мұртазаның «Жүз жылдық жара» әңгімесі негізінде әдеби үстел ойыны құрастырылды.

Зерттеу әдістері.

- 1) сауалнама жүргізу;
- 2) ғылыми және әдістемелік әдебиеттерді талдау
- 3) оқушылармен, өзге пән әріптестерімен әңгімелесу
- 4) нәтижелерді статистикалық өңдеу
- 5) шығармашылық: әдеби үстел ойыны үшін сұрақтар, ережелер, ойын алаңының макетін жасау.

Нәтижелер және рефлексия. Зерттеу біз ұсынған гипотезаны растауға және келесі қорытындыларды жасауға мүмкіндік берді:

Болжалды нәтижелер:

- 1) оқушының шығармашылық тұлға ретінде дамуы
- 2) әдебиет пәніне деген қызығушылығын арттыру және оқу іс-әрекетінің мотивін дамыту
- 3) білімді берік меңгеру, оқытудың нәтижелілігін арттыру

4) оқушылардың зерттеушілік дағдыларын дамыту

5) берілген шығарма бойынша әдеби үстел ойынын дайындау

Осылайша, зерттеу процесін іс-әрекетте ұйымдастыру бірқатар артықшылықтарға ие, олардың арасында мыналарды атап өтуге болады:

- ✓ әдеби үстел ойындары оқушының сөздік қорын көбейтуіне үлес қосады;
- ✓ таныс болып көрінетін ақпараттың жаңа жақтарын ашуға мүмкіндік туғызады, оқушылардың байқағыш қабілеттерін дамытады, осылайша қазақ тілі мен әдебиет пәніне деген қызығушылықтарын арттырады.

Әдеби үстел ойындары оқушыларды ойлауға, шығарманың идеясына үңілуге, зерттеуге, оқушыны оқу процесінің белсенді қатысушысына айналуына, өз бетінше жұмыс жасауды дамытуға, теориялық материалды практикамен байланыстыра білуге үйретеді. Мысалы: оқушылар төрт түстен тұратын, яғни қызыл, көк, сары, ақ ойын карталарын әзірлей алды. Сілтемесі: https://www.canva.com/design/DAGDfZK9QUo/mRPhx8iDDAK_3gHbwCzT_A/edit.

«Әдеби үстел» ойынында оқушылар кейіпкерлердің әрекетіне, мінез-құлқына, сезіміне байланысты жалпы саны 20 сұрақтан тұратын «Кейіпкерлер әлемі» деп аталатын ойын карточкаларын жасады. Сұрақтар мазмұны шығарма кейіпкерлерді есте сақтауға, олардың сөздері арқылы ажырата алуға, іс-әрекеттеріне баға беруге және портрет пен тура мінездеу арқылы кейіпкерді тануға негізделді.

✓ «Ойтүрткі» атты ойын карточкаларындағы сұрақтар шығарманың мазмұнын тануға құрылды. Ойын карточкаларының жалпы саны - 20. Әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін анықтады.

✓ «Сөз сыры» атты ойын карточкаларында үзінділер берілді. Үзіндіде асты сызылған сөз немесе сөз тіркестерінің қандай көркемдегіш құрал екендігін анықтай алды.

✓ «Суреттер сөйлейді» атты ақ түс карточкаларында шығармадағы эпизодтарды еске түсіріп қана қоймай, оны мазмұндауға негізделеді. Ойын карточкаларының жалпы саны - 20. Әр карточкада шығармадағы эпизодпен байланысты детальді суреттер беріледі. Ойынның шарты бойынша ойыншылар карточкада бейнеленген суретпен байланысты эпизодты әңгімелеп бере алды.

Зерттеу перспективасы бойынша ұсыныстар.

Эксперименттік жұмыстың нәтижелерін қорытындыласам, кез келген әдебиет сабағы - бұл қарым-қатынас процесі: оқушы мен мұғалім арасындағы қарым-қатынас, оқушылардың бір-бірімен қарым-қатынасы, көркем мәтінмен, яғни, жазушымен және оның дәуірімен қарым-қатынас процесі. Бұл жерде зерттеу процесі іске асырылады. Зерттеу процесі тек ойын ғана емес, оқуға, шығармашылыққа, зерттеуге жетеледі.

Үстел ойындары оқушылардың оқуға деген қызығушылығын, өз бетінше білім алуға, зерттеу дағдыларын дамытуға септігін тигізді.

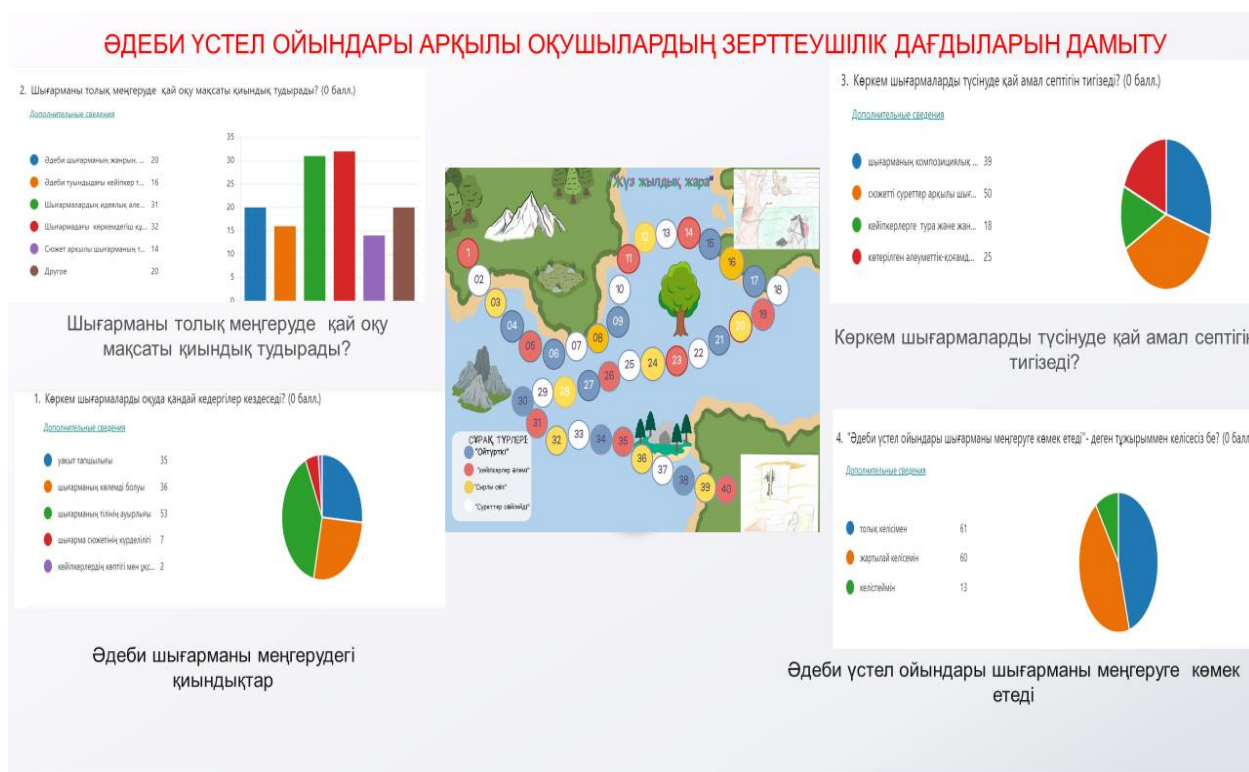
Құзыреттілік білімді тек оқытумен шектемеді. Ол сабақ пен өмірді байланыстыра алды. Оқу-танымдық құзыреттілікті қалыптастырумен қатар оқушыларда зерттеушілік, бәсекеге қабілеттілік, белсенділік, кез келген ұжымға бейімделушілік қабілеттері қалыптасты.

Нәтижесінде үстел ойындарын ойнағаннан кейін оқушыларда жақсы өзгерістер байқалды:

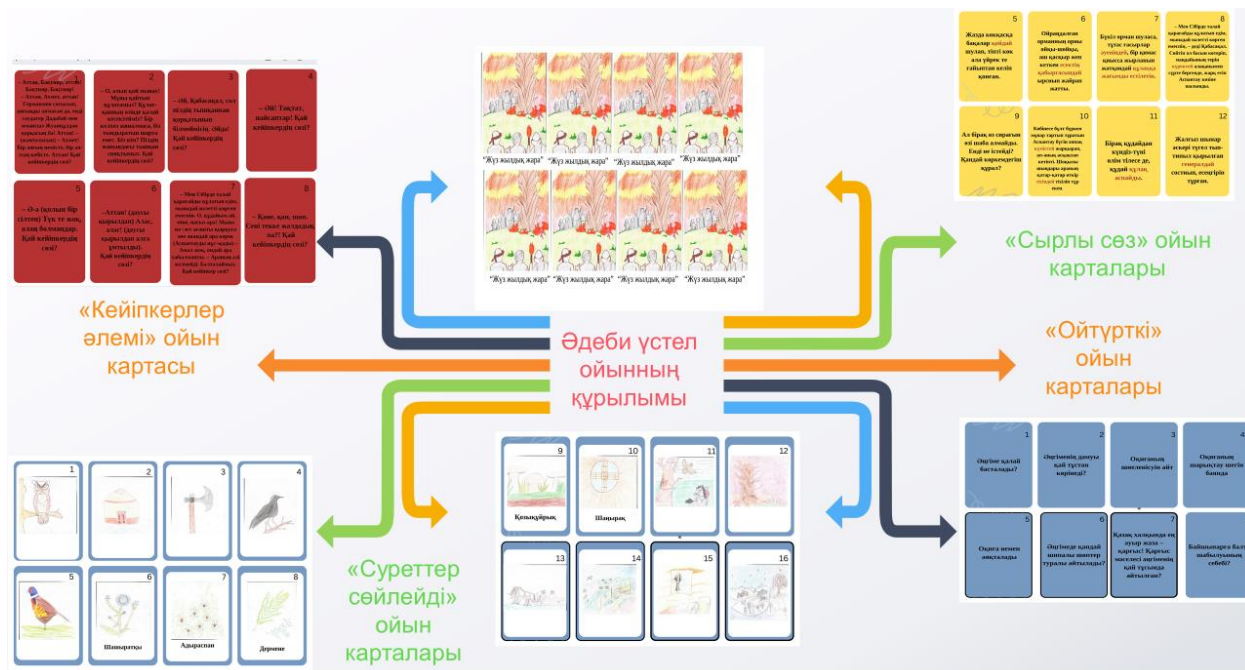
- дерек көздерімен өз бетінше жұмыс істей алды.
- оқу тапсырмаларын түсінді және меңгерді, өз зерттеу жұмысын және өзге оқушының жұмысы мен іс-әрекеттерін бақылай алды;
- материалдарды сауатты салыстырды, талдады, жинақтады, жіктеп және жүйеледі;

Қорыта айтқанда, әдеби үстел ойындары технологиясы басқа да бірқатар қызметтерді атқарды:

- 1) материалдың ерекшелігін ескере отырып, дұрыс ұйымдастырылған ойын есте сақтауды үйренді, оқушылардың сөйлеу шеберлігі мен дағдыларын дамытуға көмектесті;
- 2) ойын оқушылардың ақыл-ой қызметін ынталандырды, пәнге көңіл бөлуді және танымдық, зерттеушілік қызығушылықты дамытты;
- 3) әркім зерттеу тапсырмасын сапалы әрі табысты орындауға тырысты.

Сурет – 1.

Сурет – 2.

Әдебиеттер тізімі

1. <https://kitap.kz/book/zhuz-zhyldyq-zhara>
2. Қабдолов З. Сөз өнері. – А., 2010.
3. Ысмайылов Е. Әдебиет теориясының мәселелері. – А., 2011.
4. <https://on.kz/proza/serxan-murtaza-zuz-zyldyq-zara-94629/>
5. Carr W., Kemmis, S. Besoming Critical. Education, knowledge and action research [Сыншыл болу. Оқыту, білім және әрекеттегі зерттеу]. Lewes: Falmer. 1986 ж.

Байжуманова А.Ж.

Искакова Р.А.

Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімдері
Алматы қаласы химия-биология бағытындағы

Назарбаев Зияткерлік мектебі

e-mail: b.a.zh-70@mail.ru

iroza_71@mail.ru

САРАЛАУДЫҢ КҮРДЕЛЕНДІРУ ЖӘНЕ КРЕАТИВТІЛІК ПРИНЦИПТЕРІ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЖАЗБА ЖҰМЫСЫН ҚАЛАЙ ЖАҚСARTУҒА БОЛАДЫ?

Мәселенің сипаттамасы. Қазақ тілін екінші тіл ретінде оқитын 9-сынып оқушыларының жазылым дағдысын дамытуда саралау қағидаттарын қолдану қалай әсер етеді?»

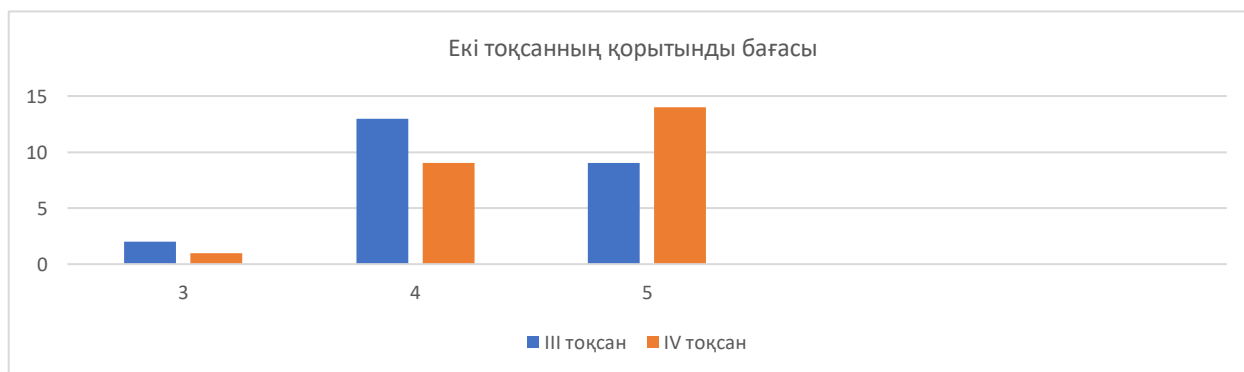
Шешімін ұсыну. Зерттеу барысында оқушылардан сауалнама алынды. Сол арқылы Оқушылардың қажеттіліктері анықталды. Оқушылардың басым бөлігі жазылым тапсырмаларынан қиналатындықтарын көрсеткендіктен, олардың БЖБ,ТЖБ жұмыстарын жинақтап, сараптама жасалынды.

Жинақталған мәліметтерге жүгінсек, оқушылардың шын мәнінде жазылым тапсырмаларын орындау барысында көп қателер жіберетінін, ойды көркем тілмен жеткізу, ойды жинақтау, дәлелдеу үшін мақал-мәтелдерді орынды қолдану, тіпті грамматикалық қателердің көп кездесуін анықтадық. Оқыту қазақ тілінде жүретін география, Қазақстан тарихы пәндері мұғалімдерімен байланысқа шықтық. Ол пәндерде де оқушылардың қиналатындығы анықталды. Екі топқа сабақ беретіндіктен ақылдаса келе, оқушылардың жазылым дағдысын дамытуға септігін тигізетін әдіс-тәсілдерді саралап, бірнешеуін тәжірибеде үздіксіз қолдану керек деп ұйғардық.

Зерттеу әдістері. Сауалнама, сұхбат, студенттің өзін-өзі бағалау парағы, студент портфолиосын және диагностикалық картасын зерттеу, жауап парақтары, бақылау парақтары.

Нәтижелер және рефлексия. «Қорытындылай келгенде, осы атқарылған жұмыстар оқушыға не берді?» деген сұраққа жауапты оқушылардың тыңдалым, оқылым, жазылым тапсырмаларын орындауындағы қалыптастырушы бағалау нәтижелерімен қатар, оқу жылының соңғы екі тоқсанының көрсеткіштері мен бағаларына талдау жасап көргенімізде екі тоқсанда жазылым дағдысы бойынша келесідей жетістікке қол жетізгенімізді аңғардық.

Оқушы дағдылары тоқсандық жиынтық бағалауда 10 балдық көрсеткішпен бағаланады. Жоғарыда көрсетілген диаграммада жазылым дағдысының қорытындысы бойынша III тоқсан нәтижесін IV тоқсанмен салыстырғанда «6» деген балдың төмендегенін, сәйкесінше «7» балының артқанын аңғарамыз. Ал енді «8» балының кеміп, «9» бен «10» балының арта түскенін байқадық. Демек жүргізілген саралау тапсырмаларының меңгерілетін дағдыларда жүйелі түрленіп берілуі өз нәтижесін беріп жатыр десек болады.

Сурет – 1.

Зерттеу барысында сындарлы кері байланыс арқылы оқушы өзінің тіл меңгеруде қай деңгейде тұрғанын, әлі де нені білу керектігін, нені білетінін

түсінді. Мұғалім үшін зерттеуді ары қарай жалғастыру керектігі, 10-сыныпта емтиханнан жоғары көрсеткішке жету үшін жаңа әдіс-тәсілдерді іздестіру қажеттігі анықталды. Жоғарыда қолданылған әдістер де өте тиімді болды, оларды да ара-тұра мүмкіндігіне қарай қолдануды жалғастыра береміз. Сыртқы жиынтық бағалауда жазылым бойынша берілетін тапсырмада оқушы өзінің сөздік қорын барынша қолдана алуы тиіс. Сол себепті де олар сөздерді тек жаттап қана қоймай, оны қолдана да алуы тиіс.

Зерттеу перспективасы бойынша ұсыныстар.

Қазақ тілін екінші тіл ретінде оқытуда түрлі кедергілер кездеседі (тілдік кедергілер, қызығушылығының төмендеуі, тілдік ортаның болмауы, оқушының психологиялық жай-күйі, кейде денсаулығы мен әлеуметтік жағдайы да әсер етуі де мүмкін).

Осы кедергілерден шығу үшін оқушы мен мұғалім арасында жақсы қарым-қатынас орната отырып, белсенді әдіс-тәсілдерді ұтымды қолдана алса, дұрыс нәтижеге жетуге болады.

Саралау тапсырмалары мен түрлі танымдық платформаларды да қолданып, оқушы қызығушылығын оята білу де маңызды. Себебі кейбір зерттеулер барысында оқушылардан алынған сауалнамаға жүгінер болсақ, сабақтың бір сарынды өтуі де олардың ынтасын жоғалтады. Сондықтан оқушының қазақ тілінде ойын еркін жеткізіп, коммуникативтік қарым-қатынас орната алуына, пікірін жазбаша да, ауызша да жеткізе білуіне барынша жағдай жасалуы керек.

Оқушыларға дайын клишелер мен кестелер беру арқылы да жазылым дағдыларын дамыту ұсынылады.

Әдебиеттер тізімі

1. Оразбаева Ф.О. Тілдік қатынас: теориясы және әдістемесі // Алматы. – 2000. – Б. 32-33.
2. <http://www.myshared.ru/slide/1452079/> Презентация на тему: «Саралап оқытуды ұйымдастыру».
3. М.Т.Отыншиева, Л.С.Сырымбетова, Н.Станчулардың «Дифференциалды оқыту – үлгермеушілікті жою мақсатында жүргізілетін оқытудың өзіндік түрі» https://rep.ksu.kz/bitstream/handle/data/7604/Otyynshieva_Differencialdi_71-78.pdf?sequence=1&isAllowed=y – мақала
4. Инструкция для учителя. Лидерство в педагогическом сообществе учителей. АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2012.
5. Исследование в действии. АОО "Назарбаев Интеллектуальные школы", Астана, 2012.
6. Carr W., Kemmis, S. Besoming Critical. Education, knowledge and action research [Сыншыл болу. Оқыту, білім және әрекеттегі зерттеу]. Lewes: Falmer. 1986 ж.

«STEAM» САБАҚ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУ

Мәселенің сипаттамасы. «7Т1 сынып оқушыларының жазылым дағдыларын графикалық органайзерлер арқылы қалай жетілдіруге болады?»

Шешімін ұсыну. Оқу барысында пән мұғалімдерімен зерттеу сабағы негізінде қазақ әдебиеті (Искакова Р.А.), география (Сулейменқұлов Ж.Д., Жұмабаева Н.А.), биология (Торгаева Э.А.) және өнер пәні (Джумағалиев А.А.) мұғалімдері арасында топ құрылып, 7«А», «В» сыныптарының оқушылары туралы әңгіме жүргізілді. Осы бас қосуда тақырып таңдалды, пән бойынша қарастырылатын мақсат, әдіс-тәсіл, мақсатқа сай жұмыс түрі, саралау тапсырмалары т.с.с. талқыланды. Тақырып – М.Әуезовтың «Көксерек» әңгімесі. Тапсырма легі үш кезеңнен тұратыны нақтыланды. Біріншіден, биология пәні Құрмаш пен Көксеректің өсу динамикасын анықтап, график жасап, оның негізінде сипаттау мәтінін, география пәні бойынша қасқырдың мекендейтін жерлерін зерттеп, Көксеректің жүру жолының картасын жасап, ауыл тұрғындарына үлгі негізінде жаднама, ал өнер пәні бойынша Құрмаш пен Көксеректің бойындағы қасиеттері арқылы пазл құрастырып, екі кейіпкердің бейнесін шығару және Құрмашқа хат жазу жоспарланды.

Сабақтың қорытынды бөлімінде оқушыларға қасқырдың тісі, қасқыр тісінің элементтері бар әшекей бұйым – алқа, қасқыр ішіктің суреті берілді де, оның мәнін анықтау ұсынылды. Оқушылар қасқырға қатысты мәліметтермен танысып, өз ойларын анықтаған соң, әңгіме негізінде қасқыр жыртқыш аң, қатыгез, ешкімді аямайды, адамдардың бойында үрей туғызады, онда неге қасқырдың кейбір қасиеттерін дәріптейміз деген сұрақ арқылы «Қасқырдың қазаққа жақындығы қандай?» деген проблемалық сұрақ туып, «STEAM» сабақ «Қасқырдың қазаққа жақындығы» деген ғылыми жобаға ұласты.

Зерттеу әдістері. Оқушының ақпараттарды іріктеуі, көркем әдебиет пен ақпарат көздерінен алынған мәліметтерді іріктеп, қолдануы, салыстыру арқылы дәлелді тұжырым жасауы, өзін-өзі, топаралық бағалау парағы, пазл, карта, график, диаграмма жасау арқылы зерттеу, жауап және бақылау парақтары.

Нәтижелер және рефлексия. Зерттеу біз ұсынған гипотезаны растауға және келесі қорытындыларды жасауға мүмкіндік берді:

7. Мұғалімдердің кәсіби шеберлігі нәтижесінде бірнеше сабақ аясында оқушылармен бір тақырыпты ғылыми тұрғыдан зерттеудің тиімді болатыны анықталды.

8. Зерттеу сабағын ұйымдастыру, құру, жоспарлау барысы арқылы проблемалық іс-әрекеттерді шешетін, өз ойларын сабақ кезеңдеріндегі тапсырмалар арқылы жүзеге асыруды көздеген мұғалімдер тобы. Олар зерттеу сабағының күтілетін нәтижеге қол жеткізу мен нақты мәселелерді шешу барысында тәжірибелеріне түзетулер енгізеді және шығармашалық тұрғыдан жетілулеріне септігін тигізеді.
9. Зерттеу сабағын бірлесіп жоспарлау, оқыту, бақылау және кері байланыс беріп, пікір алмасу мұғалімнің кәсіби тұрғыдан дамып, өсуіне ықпал етеді. Осындай бас қосу аясында сан алуан идеялар туындап, оны жүзеге асыру, шешу мен талқылаулар және қарым-қатынас пен тәжірибе алмасуға мүмкіндік беретін орта болып табылады.
10. «STEAM» сабақ барысында сынып оқушыларының басқа пән тұрғысынан көрсете білген қабілеттері арқылы оларды танып-біліп, осыған орай оқушының деңгейі мен қабілетін негізге алып жұмыс жасау мүмкіндігі туындайды.

Осылайша, зерттеу процесін «STEAM» сабақта ұйымдастыру бірқатар ұтымды тәсілдерге ие болады, оларды атап айтсақ:

- мұғалімдердің кәсіби әрі шығармашылық қауымдастығын құру;
- жаңа идеяларды ортаға салып, әрбір мұғалімнің идеясымен санасу, жеке пікірін тыңдау;
- жұмыс барысында жіберілген кемшіліктерді анықтап, бірлесе отырып, түзетулер енгізу;
- өз ойларын жеткізе білу және өз жұмысына рефлексия жасау;
- әріптестермен, оқушылармен, ата-аналармен байланыс жасау;
- оқушының жеке ерекшеліктерін, қызығушылықтарын және талап-тілектерін ескеру;
- жұмыс нәтижесі бойынша сыни тұрғыдан ойлау: жұмыс барысындағы тиімді және тиімсіз тұстарын анықтау;
- оқыту дағдыларын меңгерту мақсатында тәжірибе алмасу, жаңа әдістемелер мен оқыту әдістерін зерделеу;
- ойды жүзеге асыру, жаңа технологиялар мен жаңа әдістерді талқылау;
- әріптестер мен оқушыларды бірлесіп жұмыс істеуге ынталандыру;
- көшбасшылық және басқарушылық қасиеттерді дамыту.

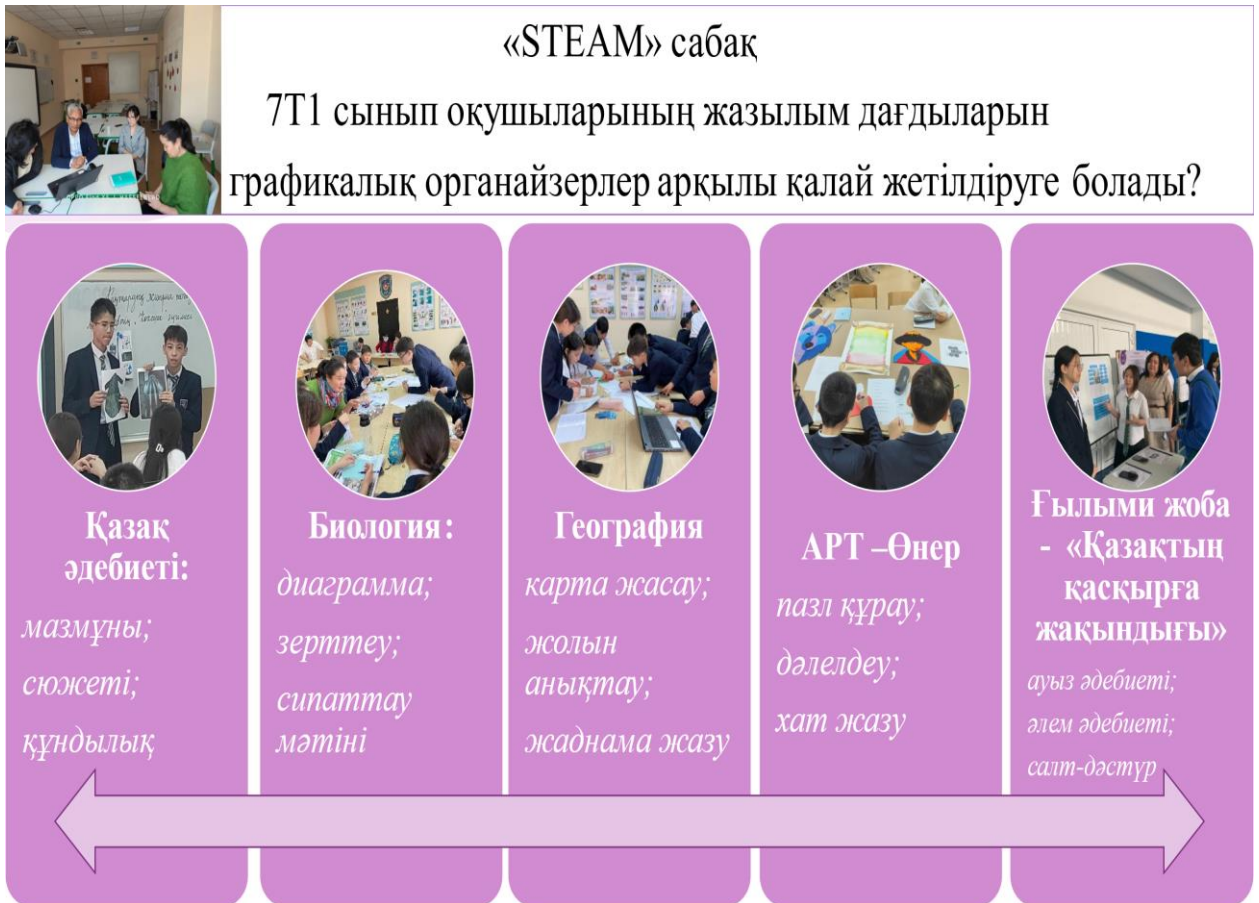
Зерттеу перспективасы бойынша ұсыныстар.

Эксперименттік жұмыстың нәтижелерін қорытындылай отырып, келесі ұсыныстарды енгізуге болады:

1. Логикалық ойлаудың бірізді қалыптасуына мүмкіндік беру.
2. Тіл бірліктерін функционалдық тұрғыдан танып-білу.
3. Зерттеу сабақтарының үздік тәжірибелерін қолдану.
4. Педагогикалық іс-әрекеттің аралық және соңғы нәтижелерін зерделеу, жинақталған мәліметтерді интерпретациялау.
5. Іс-әрекеттегі зерттеу арқылы кәсіби біліктілікті арттыру.
6. Кәсіби даму негізінде оқушылардың білім сапасын арттыру.

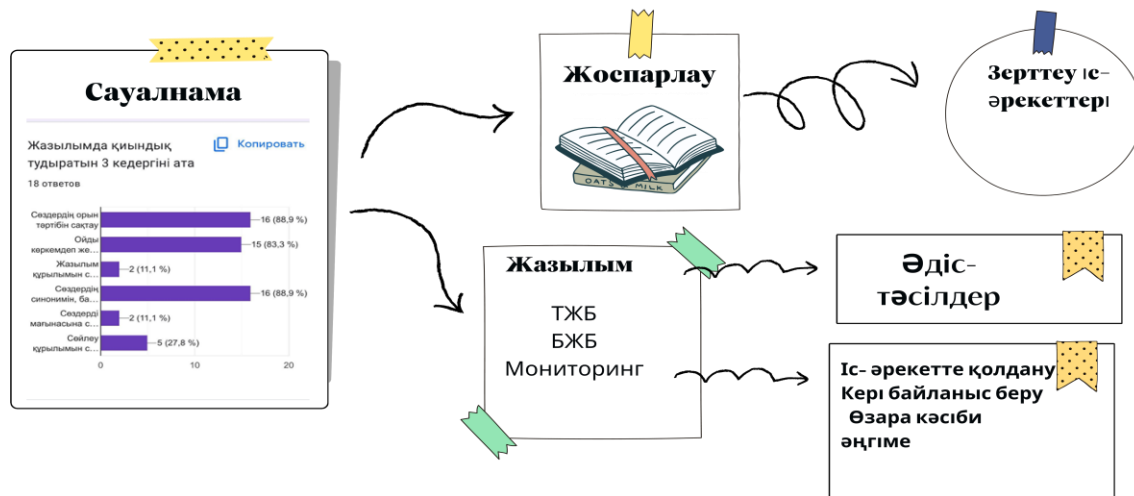
Әдебиеттер тізімі

1. Инструкция для учителя. Лидерство в педагогическом сообществе учителей. АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2012.
2. Исследование в действии. АОО "Назарбаев Интеллектуальные школы", Астана, 2012.
3. Методические рекомендации по организации технологии STEAM в дополнительном образовании: интеграция естественно-научной, технической и художественной направленностей, <https://prodod.mosow/archives/28596>
4. Carr W., Kemmis, S. *Becoming Critical. Education, knowledge and action research* [Сыншыл болу. Оқыту, білім және әрекеттегі зерттеу]. Lewes: Falmer. 1986 ж.

Сурет – 1.

Зерттеу сұрағы:
Саралаудың күрделендіру және креативтілік принциптері арқылы 9N сынып оқушыларының жазба жұмысын қалай жақсартуға болады?
 Алматы қаласы ХББ НЗМ қазақ тілі мен әдебиет пәні мұғалімдері Исақова Р.А., Байжұманова А.Ж.

Сурет – 2

Сурет – 3

Сурет – 4

Таубалдиева Ақбота Тұрысбайқызы

Алматы қаласы химия-биология бағытындағы Назарбаев Зияткерлік мектебінің модератор мұғалімі, педагогика ғылымдарының магистрі
e-mail: taubaldieva_a@hbalm.nis.edu.kz

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА PBL ӘДІСІН ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ 8Т2 СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ТАЛДАУ ДАҒДЫСЫН ЖЕТІЛДІРУ

Мәселенің сипаттамасы. «Қазақ тілі сабақтарында PBL әдісін қолдану арқылы 8Т2 сынып оқушыларының талдау дағдысын жетілдіруге бола ма?»

Шешімін ұсыну. Зерттеу барысында нәтижелерді салыстырып отыру үшін 8 «L» (эксперименттік топ) және 8 «E» (бақылау тобы) сыныптары алынды. Эксперименттік топтағы сабақтарда проблемалық жағдаяттарды құрастыру, сұрақ қою және сараланған тапсырмаларды шешу арқылы проблемалық-бағдарлы оқыту әдістері іріктеліп алынды. Бақылау тобында сабақтар әдеттегідей ерекше өзгерістерсіз жүргізіліп, соңында екі топтың оқу жетістіктерінің нәтижелері салыстырылды.

Алдымен оқу мақсаттары алты деңгейге (білу және түсіну, қолдану, талдау, синтез және бағалау) жіктеліп, барлығы, көпшілігі және кейбір оқушылар үшін күтілетін нәтижелер белгіленді. Сауалнама барысында оқушылардың дәлелді жауап беруге тырысқандары, өз ойларын тез тұжырымдай алатын қабілеттері бар екендері анықталды. Осы жұмыстардан кейін қысқа мерзімді жоспар жасалды.

Зерттеу әдістері. Сауалнама, сұхбат, студенттің өзін-өзі бағалау парағы, жауап парақтары, бақылау парақтары.

Нәтижелер және рефлексия. Зерттеу барысында мынадай қорытындыларға келдік:

Оқушының білімінің жан-жақты қалыптасуында пәнаралық байланыстың ролі зор екені, ол сыни тұрғыда ойлау дағдыларын жақсартатыны;

Зерттеу жұмысының барысында квестің типтері оқушы білімінің сыныпта ғана емес, сабақтан тыс уақытта қалыптасуына мұғалім ықпал ете алатыны;

Мұғалім сабақта оқушыларға тақырыптың өзекті екенін ұғындыра алады;

Мұғалім сабақта проблемалық сұрақты оқушылардың өздері шешуіне ықпал етеді;

PBL әдісі арқылы оқушылардың талдау дағдылары қалыптасады.

Осылайша, зерттеу процесін іс-әрекетте ұйымдастыру бірқатар артықшылықтарға ие, олардың арасында мыналарды атап өтуге болады:

- Әр пәннің мұғалімдерінің бірлесе жұмыс істеуі оқушылардың жан-жақты қалыптасуына ықпал етеді;
- Оқушылардың басқа пәндерден алған білімдерін өмірде қолдана алу қабілеттерін қалыптастырады.

Зерттеу перспективасы бойынша ұсыныстар.

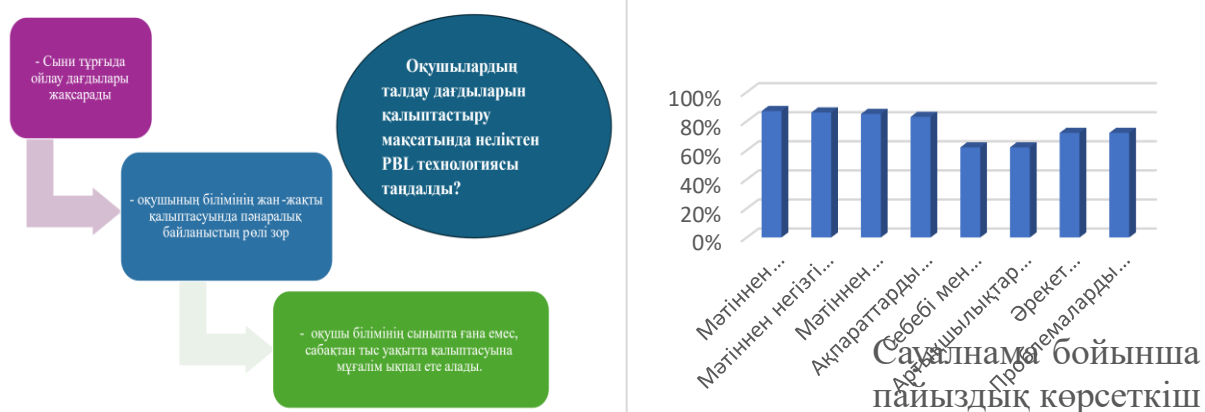
Эксперименттік жұмыстың нәтижелерін қорытындылай отырып, келесі ұсыныстарды енгізуге болады:

PBL технологиясымен басқа пәндермен ортақ тақырыптар бойынша сабақты бірлесе жоспарлауды жүйелеу.

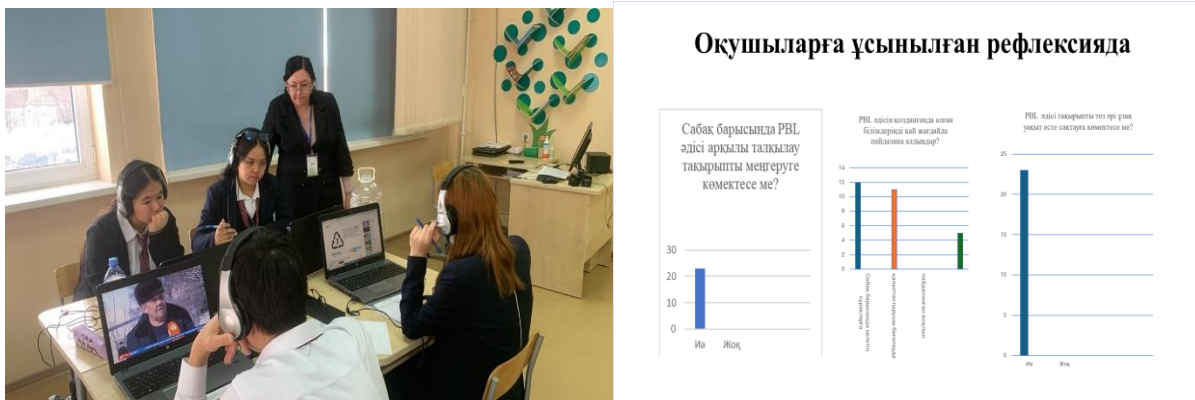
Кез келген сабақта өзекті мәселелерді анықтай отырып, PBL технологиясы негізінде күнделікті сабақты жоспарлауды дағдыға айналдыру.

PBL арқылы оқушылардың жан-жақты дамуына ықпал ету.

Қазақ тілі сабақтарында PBL әдісін қолдану арқылы 8Т2 сынып оқушыларының талдау дағдысын жетілдіруге бола ма?

Сурет – 1.

Сурет – 2.

Сурет – 3.

Әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасы педпгпг қызметкерлердің біліктілігін арттыру курстарының бағдарламасы. Мұғалімге арналған нұсқаулық. Екінші деңгей. 3-басылым. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2012. Ахметова Г.К., Прейфер Н.Э., Бурдина Е.И. Жаңадан бастаған зерттеушіге арналған әліппе. Әдістемелік нұсқаулық. – Павлодар қ.: ПС. Торайғыров ат. Павлодар мемлекеттік университеті, Павлодар қ., 2003

2. Carr W., Kemmis, S. *Becoming Critical. Education, knowledge and action research* [Сыншыл болу. Оқыту, білім және әрекеттегі зерттеу]. Lewes: Falmer. 1986 ж.

3. Ушакова Н.М. Педагогикалық зерттеу әдіснамасы мен әдістері: оқу құралы/ Н.М. Ушакова. – Павлодар: Кереку, 2017. – 328 б.

4.А.Б.Федин, Е.А.Ананьева, И.В.Гурова, И.В.Сорока, т.б. авторлардың «Способы образовательной интеграции школьных предметных дисциплин с научно-исследовательской практикой учащихся» Сембаева С.К., Естепбергенова Г.Ж., Попкова С.В., Халитова А.К., Алимов А.Х., Арыстанова Г.А., Утепова М.О. және т.б. авторлардың «Проблемно-ориентированное обучение (PBL) в школе»

5.Сембаева С.К., Естепбергенова Г.Ж., Попкова С.В., Халитова А.К., Алимов А.Х., Арыстанова Г.А., Утепова М.О. және т.б. авторлардың «Проблемно-ориентированное обучение (PBL) в школе»

6.И.Щербакова «Что такое problem-based learning, или проблемно-ориентированное обучение»

7.Нуртазин С.Т., Базарбаева Ж.М., Есимсиитова З.Б., Ермакбаева Д.К. «Проблемно-ориентированного обучения» // Успехи современного естествознания. – 2013. – № 5. – С. 112-114

Райымбекова Индира Қалмаханқызы

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің аға оқытушысы, PhD

e-mail: indira.rk17@gmail.com

ӨНДІРІСТІК ЭКОЛОГИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДА CASE-STUDY ТӘСІЛІН ҚОЛДАНУДЫҢ СТУДЕНТТЕРДІҢ ЗЕРТТЕУ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА ӘСЕРІ

Мәселенің сипаттамасы. «Өндірістік экология пәнін оқытуда CASE-STUDY тәсілін қолдану студенттердің зерттеу құзіреттілігінің қалыптасуына қалай әсер етеді?»

Шешімін ұсыну. Case-study – білім беру процесінде нақты өмірлік жағдайларды талдау арқылы білім алушылардың шешім қабылдау, талдау жасау, сыни ойлау және ұжымдық жұмыс дағдыларын дамытуға бағытталған әдіс болып табылады. Осы дағдыларды қалыптастыра отырып біз білім алушылардың зерттеу құзіреттіліктерін де қалыптастыра аламыз. Case-study тәсілін қолдану барысында білім алушылар нақты мәселелерді шешу арқылы білімді тәжірибеде қолдануды үйренеді, күрделі жағдайларға бірнеше шешім табу үшін сыни және шығармашылық ойлауды жетілдіреді, түрлі баламаларды талқылап, тиімді шешім ұсыну және шешім қабылдау қабілетін дамытады, сонымен қатар, ұсынылған мәселені жан-жақты зерттеп, талдау жасау арқылы зерттеушілік құзіреттіліктерін қалыптастырады. Бұл тәсілді қолдану бірнеше кезеңдерден тұратын күрделі процесс облып табылады. Дайындық кезеңінде оқытушы сабақтың мақсаты мен тақырыбына сай нақты жағдайды (кейс) таңдайды, кейстің шынайы және оқу мақсаттарына сай болуын қадағалайды. Келесі кезеңде білім алушыларды шағын топтарға бөліп, кейстің сипаттамасы, тапсырмалар мен шешілуге тиісті мәселелер беріледі (сурет - 1). Ары қарай

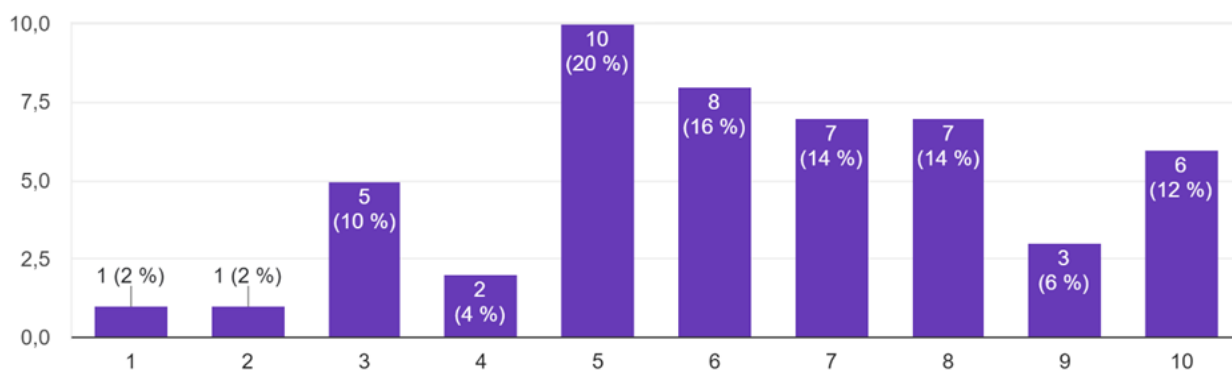
белгіленген уақыт аралығында білім алушылар кейсті талдайды, мәселені анықтап, ықтимал шешу жолдарын іздейді. Соңғы этапта білім алушылар мәселеге қатысты өз шешімін ұсынады және дәлелдер келтіреді. Оқытушы ұсынылған шешімдерге талдау жасап, нәтижелерді бағалайды. Кейстегі мәселені білім алушылар жан-жақты талзерттеп, дұрыс шешімін ұсыну үшін кейстің орындалуына жеткілікті уақыт берген жөн болып табылады. Зерттеу соңында зерттеуге алынған топтарға кері байланыс сілтемесі беріліп, олардың өз жетістіктерін бағалауына мүмкіндік жасалды (сурет 2).

Сурет -1. Шағын топтардың кейспен жұмыс жүргізу сәті

Өзіңіздің зерттеу құзіреттілігіңізді (қабілетіңізді) қалай бағалайсыз?

50 ответов

Сурет – 2. Білім алушыларға кері байланыс сауалнамасы және олардың өзінің зерттеу құзіреттілігін бағалау нәтижесі

Оқытудың бұл тәсілін таңдауымыздың бірнеше себебі бар:

The image shows a screenshot of a digital form with three sections. The first section is titled 'Кері байланыс' (Feedback) and contains the text 'Сабақ соңында бірден кері байланыс беріңіз' (Give feedback immediately at the end of the lesson). The second section is titled 'Аты жөніңіз (толығымен)*' (Your name (full name)*) and contains the text 'Развернутый ответ' (Detailed answer). The third section is titled 'Түсінбеген сұрақ' (Question you don't understand) and contains the text 'Сіз үшін түсініксіз болып қалған, түсінуге қиындық тудырып жатқан немесе тағы да қосымша іздену қажет кез-келген сұрақты/мәселені жазыңыз' (Write any question/problem that is unclear to you, causes difficulty in understanding, or requires further research). Below each section is a dashed line indicating where to enter the answer.

1. Зерттеуге бағытталған

2. Бірнеше дағдыны қатар дамытуға болады: ортақ ақпарат алмасу арқылы білім алушылардың жоғары белсенділігін, командалау жұмыс жасау, өз бетінше іздену, критикалық ойлау дағдыларын дамытады.

3. Студенттерді белсенді ойлануға «мәжбүрлейді».

4. Бірнеше технологияларды біріктіреді: - кооперативті оқыту (cooperative learning) – ортақ мақсат, оң қарым-қатынас, тұлғаралық дағдылар, жеке бастың жауапкершілігі; құзіреттілікті оқыту тәсілі (компетентностый подход) – жаңа идеяларды өндіру қабілеті, ашықтық – коллективтегі конфликтсіз өзара қарым-қатынас, ұйымдастырушылық қабілет, логикалық бірізділік; студентке бағдарланған оқыту тәсілі (студентоориентированный подход) пәнаралық оқыту тәсілі (междисциплинарный подход)

5. Зерттеу әдістемесін үйренуге көмектеседі

Зерттеу барысындағы алынған алғашқы нәтижелермен «Action Research тұжырымдамасы және үздік тәжірибелер панорамасы» тақырыбында өткен «Идеялар фестивалінде» бөлістік (сурет 3).

Сурет - 2. Зерттеудің алғашқы нәтижелерімен «Идеялар фестиваліндегі» таныстыру сәттері

Зерттеу әдістері. Сауалнама, кәсіби сұхбат, бақылау жүргізу.

Нәтижелер және рефлексия. Зерттеу келесі қорытындыларды жасауға мүмкіндік берді:

11. Оқытуда Case-study тәсілін қолдану білім алушылардың зерттеу құзіреттіліктерін қалыптастыруға көмектеседі: студенттер зерттеу сұрағын дұрыс құрылымдай алады; зерттеу этаптарын, әдістемесін біледі; зерттеу нәтижелерін дұрыс талдай алады;
12. Білім алушылардың зерттеу құзіреттіліктерімен қатар сыни ойлау, шешім қабылдау, креативтілік сынды дағдылары да жетіледі.
13. Case-study тәсілі арқылы студенттердің аналитикалық зерттеу, басты (кілттік) мәселелерді анықтау және соған сәйкес шешімдер ұсыну қабілеттері дамиды.

Зерттеу перспективасы бойынша ұсыныстар. Зерттеу жұмысының нәтижелерін қорытындылай отырып, келесі ұсыныстарды енгізуге болады:

1. Іс-әрекеттегі зерттеу арқылы оқытушылардың кәсіби біліктілігін арттыру.
2. Зерттеу құзіреттілігін дамытудың жас мамандардың жоғары оқу орнынан кейінгі білімін жетілдіруіне ықпалын зерттеу

Әдебиеттер тізімі

1. Kaddour, R. (2011). The Impact of Case-Based Learning on the Development of Critical Thinking Skills in Nursing Students // International Journal of Nursing Education Scholarship, V 5, N2 Article 20.

2. Pilz, M., & Zenner, H. (2018). Using case studies in business education to promote networked thinking: findings of an intervention study // Teaching in Higher Education, 7 V. 23, 2018 - [Issue 3](#). P. 325-342

3. White, L. E., Tapp, S. S., & Woolley, T. (2009). Critical Thinking in the Classroom: Case Studies in Higher Education // International Journal of Teaching and Learning in Higher Education, V. 21(1), P. 102-113.

Мұратқалиұлы Аслан

*Алматы қаласы химия-биология бағытындағы Назарбаев Зияткерлік мектебінің мұғалім-модераторы, педагогика ғылымдарының магистрі
e-mail: muratkaliuly_a@hbalm.nis.edu.kz*

«МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ БЕЛТЕМІРГЕ (ТУРНИККЕ) ТАРТЫЛУЫН ДАМЫТУ»

Мәселенің сипаттамасы: Оқушылардың өмір бойы салауатты өмір салтын ұстануға және алған дағдыларын болашақта қолдануға шақыру. Оқушылардың білімдерін байытуға және жалпы адамзаттық мәдениеттің бір бөлігі ретінде дене шынықтыру туралы түсініктерін қалыптастыруға мүмкіндік беру.

«Шынықсаң – шымыр боласың» қағидасын ала отырып, оқушылардың бойында белтемірге тартылудың тиімді жолдарын қорсету. Жалпы белтемірге тартылу – физикалық жаттығудың қарапайым және айрықша түрі екенін жеткізу. Оқушылардың жетістіктеріне және икемділіктеріне қарай, оқу мақсаттарына оқу бағдарламасына сай зерттеуге арналған жұмыс жоспары өткізілді. Осыған орай адам денесінің жоғарғы бөлігін физикалық тұрғыда шынықтыру үшін бұл ұтымды әдіс болды.

Топтың зерттеу тақырыбы: «Мектеп оқушылардың белтемірге (турникке) тартылуын дамыту»

Мәселені зерттеу сұрағы: Қандай жаттығулар арқылы ұл балалардың иық белдеуіндегі күшті жетілдіруде тиімді болып табылады?

Біздің дене шынықтыру мұғалімдері бірінші тоқсанның алғашқы бөлімін аяқтап, оқушылардан бөлім бойынша жиынтық бағалуды қабылдадық. БЖБ қорытындысы бойынша бірлестік болып бас қосып, оқушыларымыздың қандай жаттығу-тапсырмалардан қиындық бар екенін айқындадық.

Алайда ұл балалардың белтемірге тартыла алмайтындығы айқын болды. Әрбір сыныптан 5-6 ұл балалардың бір ретте тартыла алмау 0(нөл) деген көрсеткіш деңгейін байқадық. Жұмысымызды талқылай келе оқушылардың белтемірге тартылу критеріі бойынша олардың иық белдеуіндегі бұлшық еттерінің толыққанды шынықпағандығы, дене сауаттылық дағдыларын дұрыс қалыптаспауын аңғардық. Сонымен қатар белтемірге тартылу, иық бұлшық еттерін шынықтыру ағзаға қандай пайдасын бере алатындығы мен қатар әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы ұл балалардың дене сауаттылығын дамыту жолдары кезектен тыс сұрақтар ретінде туындады.

П. К. Анохиннің функционалды жүйелер теориясына сәйкес кез-келген жүйенің (соның ішінде спортшының мотор жүйесінің) мінез-құлқы белгілі бір пайдалы нәтижеге бағынады, ал бұл нәтиженің жеткіліксіздігі жүйені толығымен қайта құрып, жаңасын құра алады, компоненттердің өзара әрекеттесуі жеткілікті нәтиже береді. Осылайша, нәтиже жүйенің ажырамас және шешуші құрамдас бөлігі болып табылады, оның барлық басқа компоненттері арасында реттелген өзара әрекеттесуді жасайтын құрал [36].

Бірақ спортшы (адам ретінде) өз денесіне (сүйек қапшығы ретінде) 4 минут ішінде 50 рет тартқысы келетінін, ал бір жарым уақытта 15 рет қана тарта алатынын қалай түсіндіре алады? Шамасы, ол өз денесімен сол тілде сөйлесуі керек. Қозғалтқыш жүйесінің атқарушы органы бұлшықет жасушаларының жиырылғыш құрылымдары болғандықтан, бұл тіл бұлшықеттерге түсінікті тіл болуы керек. Бұлшықеттер (табиғи жағдайда) тек бір тілді түсінеді - физикалық белсенділік тілі, оны орындау үшін шын мәнінде қажет.

«Шынықсаң – шымыр боласың» қағидасын ала отырып, оқушылардың бойында белтемірге тартылудың тиімді жолдарын насихаттай бастадық. Жалпы белтемірге тартылу – физикалық жаттығудың қарапайым және айрықша түрі. Бұл адам қолын, көкірек және арқа бұлшық еттерін шынықтырады. Яғни, адам денесінің жоғарғы бөлігін физикалық тұрғыда шынықтыру үшін бұл ұтымды әдіс- тәсіл болып табылады.

Белтемірге (турникте) жаттығу жасау арқылы сіз жүрекке, қан тамырларына тиімді және дұрыс жүктеме бересіз, ал тыныс алу жүйесі қашанда белсенді жұмысқа жұмылдыруға орасан пайдасы зор екендігі бәрімізге мәлім. Жеке тоқталып кетсек:

1. Қан айналымын жақсарту бұлшықет кернеуін қажет етеді. Бұл жүрек-қан тамырлары ауруларының даму қаупін азайтуға көмектеседі.

2. Жоғарғы арқа бұлшық еттерін жақсарту арқа бұлшық етті жақсартуға көмектеседі, өйткені ол арқа мен өзек бұлшықеттерін күшейтеді, арқадағы ауырсыну қаупін азайтуға және жүрісті жақсартады.

3. Төзімділікті жақсарту бұлшықет кернеуін қажет ете отырып, энергияңызды арттыруға және фитнесіңізді жақсартуға қолайлы.

4. Эндорфин деңгейінің жоғарылауы денедегі эндорфин деңгейін жоғарылатуға, көңіл-күйді жақсартуға және стресс деңгейін төмендетуге көмектеседі.

Дене шынықтыру мұғалімінің мақсаты:

Белтемірге (турникке) тартылу – физикалық жаттығудың қарапайым және айрықша түрі. Бұл адам қолын, көкірек және арқа бұлшықеттерін шынықтырады. Яғни, адам денесінің жоғарғы бөлігін физикалық шынықтыру үшін бұл таптырмас жаттығу.

Қолданылған ресурстар:

- 1) Секірме. Секірмемен секіру(3 реттен қайталау),
- 2) Керме. Кермеге тартылу(3 реттен қайталау),
- 3) Қол күшін арттыру (отжимание). (3 реттен қайталау),

4) Жатып денені көтеру(пресс). (3 реттен қайталау),

5) Жеңіл жүгіріс 1000-1200м жүгіру

Әрбір зерттеу сабақтары өткізілгеннен соң, әріптестеріммен сабақты талдау отырыстарын өткізіп отырдым. Онда бақылау нәтижесі бойынша және «оқушы үні» ескеріліп, сабақтарға талдау жасалынды. Қолданылған стратегиялар мен әдіс-тәсілдердің қаншалықты тиімді болғандығы талқыланды және келесі сабақ жоспарланып отырды.

Жалпы сабақтардағы қолданылған әдіс-тәсілдер тиімді болды деп, айтуға болады. Оқушылар бірлесе жаттығуларды жасап, нәтижеге жетуге тырысты. Жұптаса жұмыс жасау арқылы оқушылар жоғары деңгейдегі физикалық жаттығуларды орындауда, бір-біріне көмектесе отырып, қалаған нәтижелеріне қол жетті. Тәжірибе жасап, жиналған деректерді пайдалана отырып, жаттығуларды жасау, оқушыларға үлкен қызығушылық туғызды. Оқушылар өзге оқушыларға өз зерттеулерінің нәтижесі мен қорытындылары бойынша денсаулықтың маңыздылығы туралы түсіндіруге үлкен белсенділікпен атсалысты.

1 Сурет – Белтемірге тартылу.

2 Сурет- Қол және іш бұлшықеттерін дамыту.

Жалпы сабақтардағы қолданылған әдіс-тәсілдер тиімді болды деп айтуға болады. Оқушылар бірлесе жаттығуларды жасап, нәтижеге жетуге тырысты. Жұптаса жұмыс жасау арқылы оқушылар жоғары деңгейдегі физикалық жаттығуларды орындауда, бір-біріне көмектесе отырып, қалаған нәтижелеріне қол жетті. Тәжірибе жасап, жиналған деректерді пайдалана отырып, жаттығуларды жасау, оқушыларға үлкен қызығушылық туғызды. Оқушылар өзге оқушыларға қарағанда өз зерттеулерінің нәтижесі мен қорытындылары бойынша денсаулықтың маңыздылығы туралы түсіндіруге үлкен белсенділікпен атсалысты.

Дене мәдениеті – жалпы мәдениеттің бір саласы. Адамзат баласы жаратылғаннан бастап рухани дами келе, осы мәдениет салаларын өз қолымен жасап келе жатыр. Адамның денесін, бүкіл ағзасын жаттықтыратын, шынықтыратын, денсаулығын нығайтатын, үйлесімді қозғалуға үйрететін, дене қуатын жетілдіріп, жоғарғы спорттық көрсеткіштерге жеткізетін де дене мәдениеті. Жалпы санасы қалыптасқан тұлғаларды дұрыс тәрбиелеп шығару – жалпы ұлттың алдында тұрған ұлы міндет болып отыр десек, бұл тұрғыда мұғалім өз сабақ барысында үйлестіре алған. Жалпы қарапайым жаттығулар оқушылардың салауатты түрде дамуына оң әсерін тигізетіні белгілі. Сондықтан, болашақта балаларға арнайы спортпен шұғылдануына сай мүмкіншіліктерді енгізу жағын ойластыру керек деп шештік.

Әдебиеттер тізімі

1. Физиология мышечной деятельности: Учеб. для ин-тов физ. культ. / Под ред. Я.М. Коца. - М.: Физкультура и спорт. - 1982. - 347 с., ил. Полиатлон. Правила соревнований
2. Кожуркин А.Н. Метод тренировки в подтягивании на перекладине со сбалансированным распределением отягощений., журнал «Полиатлон» №3, сентябрь 1996., с. 43-51
3. Характеристики тренажера ClubTrack [электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://global.nutilus.com>. – Дата доступа: 15.10.2021.
4. Меерсон Ф.З., Пшенникова М.Г. Адаптация к стрессорным ситуациям и физическим нагрузкам - М.: Медицина, 1988. - 256 с.: ил.

Акешеев Абай Ибраимович

Алматы қаласы химия-биология бағытындағы Назарбаев Зияткерлік мектебінің дене шынықтыру пәнінің мұғалімі –модераторы, e-mail: abay.akesheev@gmail.com

Зерттеу тақырыбы: «Қандай жаттығулар арқылы оқушылардың иық белдеуіндегі күшті жетілдіру тиімді болып табылады?»

Мәселенің сипаттамасы. «Кермедегі жаттығулар арқылы оқушылардың иық белдеуіндегі күшті қабілеттерін дамытуға қалай әсер етеді?»

Шешімін ұсыну. Сабақ жүргізу зерттеу барысында пән мұғалімдері, мектеп психологі, кураторлармен сынып бойынша әңгіме жүргізіледі. Зерттеу кезінде жинақталған мәліметтерге жүгіне отырып, мектеп психологімен бірлесе әр оқушының қабілетін байланысты тестер тапсырды. Тест қорытындысы арқылы жеке жоспарлар берілді. Кермеге тартылу кезінде оқушы дене шынықтыру пәнінде қиындықтар байқалатыны анықталды. Кедегілерді анықтау және жеңу мақсатында фокус-топпен (оқушылардан) сауалнама алынды.

1. Кермеде тартылу – жаттығуы жасау кезінде қателіктерді мұғалімнің түсіндіруі.
2. Қолды дұрыс қойу, серпінсіз тартылу.
3. Тартылу техникасын дұрыс орын дау.

Біріншіден, кермеге тартылу техникасын арналған негізгі тапсырмалар орындауға арналған жаттығулар тапсырмаларды орындауға әсер ететін негізгі факторлар зерттелді.

Деректерді талдау және орындау әдісін түсіндіру қажет болды.

Екіншіден, сабақ барысында жүйелі түрде қолданылған жаттығу түрлері, күш деңгейін арттыруға арналаған жаттығу және тапсырмалар тексеріліп, жұмыстың тиімділігі анықталды. Сабақ барысында сергіту сәті «кім жылдам», бөренемен жұмыс, секіртпемен секіру, шалқадан жатып денені көтеру, кермеге тартылу техникасын меңгеру, сыни тұрғыдан ойлаудың «Суреттер сөйлейді», Миға шабуыл», Рефлексия «Даналық ағашы», қалыптастырушы бағалау «Бағдаршам әдісі » т.б. әдістерін қолдандық.

Зерттеу әдістері. Сауалнама, оқушының өзін-өзі бағалау парағы, оқушының портфолиосын және диагностикалық картасын зерттеу, жауап парақтары, бақылау парақтары.

Нәтижелер және рефлексия. Зерттеу біз ұсынған кермеге тартылуын растауға және келесі қорытындыларды жасауға мүмкіндік берді:

1. Теориялық талдау мұғалімдердің кәсіби және тұлғалық дамуы мәселесі психологиялық-педагогикалық әдебиеттерде жеткілікті түрде кеңінен зерттелетінін көрсетті. Педагогтер мен психологтер «әрекеттегі зерттеудің» мәні мен құрылымын зерттей отырып, әдістің мәні зерттеуге қатысушылардың өздері проблеманы анықтап, оны шешу жолдарын бірлесіп табуында екенін анықтайды.
2. Зерттеу жұмысының барысын қадағалайтын және бірлесіп жоспарлайтын, проблемалық іс-әрекеттерді жүргізетін, өз ойларының нәтижесін ой елегінен өткізетін мұғалімдер тобы. Олар зерттеу тұжырымдамасына қол жеткізу және нақты мәселелерді шешу үшін өз тәжірибесіне түзетулер енгізіп, өздерінің педагогикалық тәжірибесін жетілдіруге үлес қосады.
3. Бірлескен жоспарлау, оқыту, бақылау және мәліметтерді интерпретациялау мұғалім тәжірибесін жақсартуға және мұғалімдердің кәсіби шеберлігін арттыруға ықпал етеді. Мұндай ынтымақтастық

барлық қатысушыларға кәсіби деңгейін көтеруге, тәжірибе алмасуға, идеяларын жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Осылайша, зерттеу процесін іс-әрекетте ұйымдастыру бірқатар артықшылықтарға ие, олардың арасында мыналарды атап өтуге болады:

- Оқушы білімінің нақыт бағалануы, өз қателіктерін түсініуі;
- өз ойларын жеткізе білу және өз жұмысына рефлексия жасау;
- әріптестермен, оқушылармен, ата-аналармен қарым-қатынас орнату;
- өз жұмысыңыз туралы сыни тұрғыдан ойлаңыз: жұмысыңыздың жағымды және жағымсыз жақтарын айқындау;
- оқыту дағдыларын жетілдіру мақсатында тәжірибе алмасу, жаңа әдістемелер мен оқыту әдістерін зерделеу;
- идеяларды шындыққа айналдыру, әріптестермен соңғы технологиялар мен жаңа әдістерді талқылау;
- әріптестер мен оқушыларды бірлесіп жұмыс істеуге ынталандыру;

Зерттеу перспективасы бойынша ұсыныстар.

Зерттеу жұмысымыздың нәтижелерін қорытындылай отырып, келесі ұсыныстарды енгізуге болады:

1. Жаңашыл ұстаздардың еңбектерімен танысу, үздік тәжірибені қолдану.
2. Педагогикалық іс-әрекеттің аралық және соңғы нәтижелерін зерделеу, жинақталған мәліметтерді интерпретациялау.
3. Іс-әрекеттегі зерттеу арқылы кәсіби біліктілікті арттыру. Оқушы білім сапсын арттыру.

Әдебиеттер:

1. Инструкция для учителя. Лидерство в педагогическом сообществе учителей. АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2012.

2. Исследование в действии. АОО "Назарбаев Интеллектуальные школы", Астана, 2012.

7. Carr W., Kemmis, S. *Becoming Critical. Education, knowledge and action research* [Сыншыл болу. Оқыту, білім және әрекеттегі зерттеу]. Lewes: Falmer. 1986 ж.

Сурет 1- Action Research дизайны

Сурет 2 - Жаттығуларды дұрыс орындау тәртібі

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Современная система образования все больше признает важность использования неформальных методов обучения и исследований наряду с формальными методами. Это позволяет стимулировать исследовательский потенциал преподавателей и учителей школ, соответствуя мировым трендам и стратегиям. Этим задачам в полной мере отвечает неформальный метод Action Research, который относится к качественным прикладным методам исследований и позволяет проводить исследования, основанные на реальной практике и запросах, решение которых не всегда возможно с применением традиционных методов, подходящих под заранее установленные стандарты и формы работы.

Action Research успешно интегрируется благодаря широкому диапазону решаемых с его помощью проблем, вариативным применением на разных уровнях системы образования и ресурсосбережением за счет привлечения внутренних источников образовательной организации или педагогов, которые проявляют заинтересованность в позитивных изменениях своей деятельности и улучшения качества образования в целом. Action Research генерирует новые идеи в решении проблем, возникающих в практических образовательных контекстах, и позволяет педагогам не просто учиться в рамках исследования собственной профессиональной деятельности, но и обмениваться лучшим опытом и практиками в результате синергии исследовательского сообщества.

Action Research – это метод исследования, который акцентирует внимание на активном вмешательстве педагогов-практиков в исследуемые проблемные ситуации, возникающие непосредственно в процессе преподавания. Главными источниками и условиями эффективности Action Research выступают: инициатива и мотивированность на улучшение педагогической деятельности, активное сотрудничество с коллегами, нацеленное на общий результат, самоисследование профессиональной практики, усиление теоретической подготовки за счет разработки нового знания и собственной теории в рамках исследования, открытость опыту и трансляция своего опыта.

Разворачивание спирали процесса Action Research в ходе поэтапного исследования (осознание проблемы; сбор и анализ данных; внесение изменений в деятельность, основанное на полученных данных; рефлексия), когда знания извлекаются из внутренних ресурсов профессиональной практики, а практика опирается на полученные знания, что обеспечивается непрерывным процессом взаимосвязи профессиональной практики и исследования.

Особую роль Action Research играет в интеграции педагогической теории и практики, где учителя и преподаватели становятся посредниками, связующим звеном между теорией образования и практикой, призванной реализовывать инновации в системе образования. В связи с этим интеграция новых неформальных форм образования и исследований, таких, как Action

Research должна, в первую очередь осуществляться в образовательной среде педагогических университетов и школ, гимназий, колледжей.

В данном сборнике систематизированы результаты Action Research педагогов НИШ ХБН г.Алматы и молодых исследователей КазНПУ имени Абая, которые продемонстрировали уникальный вклад в образовательную практику, направленную на развитие креативности и исследовательских навыков на рабочем месте. Работы, посвященные развитию творческих способностей через работу с текстами и анализ текста, показывают, как интеграция аналитических методик улучшает процесс обучения и способствует формированию критического мышления. Исследования по использованию подходов PBL и STEAM в обучении подтверждают, что такие методики стимулируют исследовательскую деятельность, повышают мотивацию к обучению и развивают способность решать сложные задачи.

Особое внимание уделяется формированию безопасного поведения и укреплению физических навыков, что подчеркивает комплексный подход к обучению. Темы, связанные с использованием ситуационных задач и моделирования, способствуют не только совершенствованию академических знаний, но и практических жизненных навыков. Экологические и проектные подходы, такие как использование метода CASE-STUDY и проектная деятельность по химии, раскрывают потенциал межпредметных связей и создают основу для формирования у студентов более широкого понимания взаимосвязей науки и окружающей среды.

Action Research, преподавателей НИУ ВШЭ Алматы и молодых исследователей КазНПУ имени Абая, представленные в сборнике, подтверждают эффективность интеграции педагогической теории и практики, способствующей развитию творческих и исследовательских навыков студентов и учащихся. Использование на практике инновационных идей показывает, что практическое применение современных образовательных подходов повышает учебную мотивацию, формирует аналитическое мышление и развивает практические компетенции самих педагогов. Подобные исследования демонстрируют, что сочетание теории и практики обогащает образовательный процесс, делая его более целостным и адаптированным к современным вызовам.